

de mens.^{uvv}.nu magazine

Januari - februari - maart 2024 | **de zaaijang nr. 1** | Verschijnt driemaandelijks
V.u.: Freddy Mortier - Afgiftekantoor masspost Brussel X - P900224

Dossier

En toen was er leven

Column

Tinneke Beeckman

Tot iets buitengewoons
in staat

**“Ik mag er gewoon zijn en
andere mensen ook, iedereen heeft
recht op een plekje onder de zon”**

Charlie Dewulf over identiteit en respect

vrijzinnig humanistisch tijdschrift
voor iedereen

de mens.^{uvv}.nu
is vrijzinnig humanistisch

deMens.nu – Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw

Federaal secretariaat

Brand Whitlocklaan 87 bus 9
1200 Sint-Lambrechts-Woluwe
02 735 81 92
info@deMens.nu
www.deMens.nu

Hoofredactie

Anne-France Ketelaer

Redactie

Eline Cautaerts
Dimitri De Smet
Lieve Goemaere
Wouter Goemaere
Bert Goossens
Joke Goovaerts
Philipp Kocks
Laure Lytens
Eva Oris
Jana Peeters
Daphne Siozos
Evelien Vandebussche
Hilde Vandervelde
Kathleen Van Steenkiste
Anne-Flor Vanmeenen

Eindredactie

Hilde Vandervelde

Lay-out

Drukkerij Verspecht

Foto cover

© Jeroen Vanneste

deMens.nu Magazine is een gratis vrijzinnig humanistisch tijdschrift dat vier keer per jaar verschijnt. De redactie van deMens.nu Magazine is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de door derden geleverde artikels. Dit magazine is auteursrechtelijk beschermd.

Onder auspiciën van de Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw.

Conform de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens (8 december 1992) en de algemene verordening gegevensbescherming (AVG - EU 2016/679) herinneren we je eraan dat een aantal van je persoonsgegevens werden opgenomen in ons adressenbestand. Dit magazine wordt enkel opgestuurd op uitdrukkelijke aanvraag en/of met uitdrukkelijke toestemming.

Via schriftelijk verzoek, gericht aan Anne-France Ketelaer, algemeen directeur deMens.nu, Brand Whitlocklaan 87 bus 9 te 1200 Sint-Lambrechts-Woluwe, of via privacy@deMens.nu kan je de inzage, correctie of verwijdering van je opgeslagen persoonsgegevens verkrijgen.

Reacties op dit nummer kan je steeds mailen naar info@deMens.nu

En toen was er leven

Er was eens ... het leven." Misschien herinner je je nog die prachtige animatieserie waarin je samen met de bouwstenen van het menselijk lichaam een hele reis door dat lichaam kan afleggen. Die tekenfilms zijn trouwens allemaal op Netflix te bekijken, een gratis tv-tip.

Het begin van het leven fascineert de mensheid al sinds het begin van ons bestaan. Met de komst van nieuw leven gaat er altijd heel wat emotie gepaard. Een zwangerschap, een geboorte of een adoptie vieren we elk op onze eigen manier en met onze eigen rituelen. Hoe ziet zo'n ritueel er dan uit? Of hoe kan het eruitzien? En hoe kan ik zelf aan de slag gaan om de viering van dat nieuwe leven nog meer betekenis te geven? Spoileralert: je kan er altijd voor terecht in een huisvandeMens in je buurt.

Maar ook de moeilijke aspecten van zwangerschap en geboorte verdienen een plaats in ons denken. Hoe gaan we om met het verlies van een ongeborn kind of met rouw bij zwangerschapsafbreking? Wat houdt een fertiliteitstraject in, zowel fysiek als mentaal? Het zijn thema's die lang in de taboesfeer zaten en alleen door ze bespreekbaar te maken, helpen we daadwerkelijk de mensen die ermee geconfronteerd worden.

Natuurlijk zitten velen onder ons met heel wat vragen rond ouderschap. Ben ik er wel klaar voor? Ben ik niet te jong? Wat betekent het om een goede ouder te zijn? Wil ik eigenlijk wel kinderen? Het zijn allemaal vragen waar alleen jij een antwoord op kan formuleren. Maar dat wil niet zeggen dat je er alleen voor staat. Kracht kan je altijd uit de verhalen van anderen putten.

En die vind je in dit magazine. Ervaringen van mensen, benaderd vanuit diverse invalshoeken, steeds met de nodige aandacht om je de tools aan te reiken om je eigen verhaal vorm te geven. Veel leesplezier.

Philipp Kocks

Inhoud

**Een vrijzinnig
humanistisch
magazine voor
iedereen**

Dit magazine bevat een toegankelijke mix van luchtige en diepgravende artikels over eigentijdse onderwerpen die verband houden met vrijzinnig humanisme.

Vrijzinnig humanisten geloven in de mens en plaatsen die centraal

De verantwoordelijkheid voor zin en moraal ligt voor vrijzinnig humanisten bij de mens. We bepalen zelf hoe we ons leven zin geven in het hier en nu, en dat doen we met respect voor de keuze van anderen en voor de natuur. We streven daarom ook naar een warme en solidaire democratische samenleving waar elk individu zich ten volle kan ontplooiën. Hoewel iedereen anders is, zijn we gelijkwaardig en moeten we onszelf kunnen zijn.

Vrijzinnig humanisten kijken kritisch naar de wereld en naar zichzelf

We aanvaarden niet zomaar wat anderen zeggen, maar oordelen zelf wat goed is en wat slecht. Dé waarheid bestaat immers niet en dus kan niemand die opleggen. Daarom stellen we alles in vraag tot we nieuwe inzichten hebben. Het is onze ultieme vrijheid: het mogen veranderen van mening.

Vrijzinnig humanisten zijn een bont allegaartje

Jong en oud, rijk en arm, uit alle hoeken van de wereld ... We geven allen zelf zin aan ons leven en maken er samen het beste van. Hier en nu en met vertrouwen in de toekomst.

deMens.nu Magazine is er voor vrijzinnig humanisten, maar ook voor iedereen die zich betrokken voelt bij onze samenleving en zeker ook voor nieuwsgierigen.

45

47

48

59

6 Onderhuids

“Ik verkies diepgang en intensiteit op alle vlakken”
Interview met regisseur en scenarist Charlie Dewulf

11 Vrijzinnige barometer

Het recept voor minder abortussen

12 Wetenschappelijk onderzocht

Op zoek naar buitenaards leven en water

14 Jong.nu

“Wat ik wil, is een betere wereld voor iedereen”
Interview met dichter en vrijwilliger Maxim De Jonge

17 Dossier

En toen was er leven

45 Column Kurt Van Eeghem

Een uiterst merkwaardig tafereel

46 Achter de schermen

Vrijzinnig Ronse

47 Ingezoomd

Blikkenwerpers

48 Vrijwilligers van bij ons

Christine Vercammen en Riet Dejonckheere,
vrijwilligers bij het huisvandeMens Gent en Eeklo

50 Een bank vooruit

Kevin De Smet, leerkracht niet-confessionele
zedeleer, over geboortetrituelen

51 Breinpijn

Puzzel mee en maak kans om een boek te winnen

52 Van de bovenste plank

Recensies van *Wetenschap & religie*, *OK dan niet*,
Hebben en zijn, *The Unbearable Weight of
Massive Talent*

54 Actua

Nieuwsberichten en activiteiten

56 Op het terrein

Toetreden tot een nieuwe gemeenschap

57 Achter tralies

Energiestromen in goede banen leiden

58 Column Tinneke Beeckman

Tot iets buitengewoons in staat

59 Levenskunst

60 Het huisvandeMens in je buurt

Vrijzinnig humanisme Jongeren eerst! Gedachten zijn vrij Wetenschap Hersenvoer

**“Ik verkies diepgang
en intensiteit
op alle vlakken”**

Interview met Charlie Dewulf

Charlie Dewulf was niet alleen de kleurrijkste deelnemer aan *Celebrity MasterChef Vlaanderen* op Play4. Het was vooral de persoonlijkheid van de regisseur, scenarist en digital marketing producer die indruk maakte. Wat een veerkracht. Wat een wijsheid. Gezeten aan een keukentafel in het Gentse mogen we ervan meesmullen ...

Lieve Goemaere - foto's © Jeroen Vanneste

Het grote publiek leerde jou tijdens *Celebrity MasterChef Vlaanderen* kennen. Je was meteen heel openhartig en vertelde hoe je ouders vorig jaar kort na elkaar uit het leven stapten. Ik weet niet wat ik daarop kan zeggen, Charlie. Wat heftig.

Hun dood was een enorme schok, maar ook de jaren daarvoor verliepen niet gemakkelijk binnen ons gezin, niet voor mijn ouders en niet voor mij. Nochtans had ik het idee dat onze band aan het evolueren was: minder ouder-kindrelatie, stilaan meer gelijkwaardigheid. We waren in de fase beland dat ik op mijn eigen benen kon staan en dat mijn ouders nog niet hulpbehoevend waren. Maar opeens draaide dat alles om en moesten mijn broer en ik hen in het psychiatrisch centrum gaan bezoeken. En nu zijn ze er helemaal niet meer. Ik ben heel kwaad op hen geweest, omdat ze ons de kans hebben ontnomen om er nog voor elkaar te zijn.

Hoe voel je je nu, Charlie? Hoe gaat het met je?

Best wel oké, eigenlijk. Ik maak heel bewust ruimte voor mijn rouw. Ik probeer elke dag te beginnen met mediteren en tekenen. Soms kan ik mezelf er niet toe brengen, al weet ik wel dat het me deugd doet. Als ik dat ritueeltje oversla, is de kans groot dat ik door de dag heen ga wenen - dat is mijn manier om spanning te lossen, ik ben een heel emotief iemand. Het gebeurde gisteren nog. Ik moest een beslissing nemen en opeens overviel me het besef dat ik mijn ouders geen advies meer kan vragen, dat dat hoofdstuk definitief is afgesloten. Mijn vriend komt uit Engeland, dus die ziet zijn ouders ook niet zo veel. Maar hij kán ze wel zien. Ze zijn er nog. De mijne

niet meer ... En ik wéét dat natuurlijk wel, maar bij momenten slaat me dat toch echt nog keihard in het gezicht.

Zelfdoding maakt het extra zwaar, denk ik.

Enkele jaren geleden heb ik zelf suïcidale gedachten gehad, dus ik snap het verlangen naar *relief* in een heftige situatie. Maar dankzij alle therapie die ik volg, weet ik dat ikzelf de stap nooit ga zetten. Ik zal altijd voor mezelf zorgen. Mijn vader had die zekerheid niet. Hij had een enorme angst dat hij zich ooit zo slecht zou voelen dat hij effectief uit het leven zou stappen. Dat was slopend voor hem.

Ik snap ook vanwaar de drang bij mijn moeder kwam. Zij zette zich haar hele leven keihard in voor haar job en wilde iedereen onder haar vleugels nemen. Maar ze vergat zichzelf en werd opeens geconfronteerd met zaken die wat moeilijker liepen. Niets onoverkomelijks eigenlijk, kwesties die iedereen meemaakt. Maar mijn mama kon geen afstand nemen en als een echte *people pleaser* lukte het haar ook niet om te relativieren.

Mijn ouders waren bovendien van een generatie die geen tools had om over lastige onderwerpen zoals mentale gezondheid en psychisch welzijn te praten. Mijn generatie kent dat taboe minder, we zijn niet meer zo beschaamd om een psycholoog of therapeut te consulteren. Voor mijn mama en papa was dat uitgesloten. Maar jezelf en je binnenkant negeren, is het ergste wat je jezelf kan aandoen. Iedereen gaat daaraan kapot.

Hoe ben je de voorbije maanden doorgekomen?

Ik heb een erg steunend netwerk, al was het voor iedereen zoeken en aftasten. Vrienden vertelden me over iets ergs dat zij hadden meegemaakt en opeens vielen ze stil: "Ik mag eigenlijk niet klagen. Wat jou is overkomen, is veel erger." Ik ben daar altijd tegenin gegaan. Het is misschien 'maar' een conflict op het werk of je bent misschien 'gewoon' onrechtvaardig behandeld, maar ook dat doet ertoe. Als het voor jou belangrijk aanvoelt, dan is het dat ook. Daar hoeft je je niet voor te verantwoorden of over te schamen. Er is ook geen competitie of rangorde. En ik zou het gewoon heel erg vinden als mijn vrienden hun zorgen niet meer met mij zouden delen.

Ik voel nu medelijden met jou, maar ik weet niet of jij daar überhaupt iets aan hebt. Het lijkt me lastig om constant bekeken te worden als "ah ja, dat is Charlie, van wie de ouders ..."

Waarom zou je geen medelijden mogen voelen? Dat geeft toch gewoon blijk van je empathie? Het is mooi als je kan meevoelen met anderen. Sommige mensen zijn bang voor intense gevoelens en proberen zich daarvan af te sluiten. Ik merkte dat bij de dood van papa. Bepaalde personen konden er totaal niet mee om dat ik nu ook een tweede ouder aan suicide kwijt was. Daar vonden ze geen woorden meer voor, ze klaptten gewoon dicht. Niet dat ze per se bang waren om iets verkeerd te zeggen, maar ze voelden gewoon te veel en ze bevroren. We leven nu eenmaal in een maatschappij waarin alles zo zorgeloos mogelijk moet zijn en gelukkig zijn het hoogste doel is. Maar zo zit het leven niet in elkaar. Er is

altijd een duistere en een lichte zijde en je moet beide zijden echt doorvoelen, anders blijf je ermee zitten. Je moet ermee aan de slag.

Hoe doe jij dat concreet?

Ik ga naar een psycholoog, ik heb een heel goede relatie met mijn vriend, ik heb fijne huisgenoten en vrienden. Ik vlucht ook niet weg van mijn gevoelens, ik ben niet bang om te wenen bijvoorbeeld. Ik heb geleerd om over mijn emoties te communiceren. Pas op, ik heb ook al eens gedurende twee weken in mijn zetel naar *Star Wars* liggen kijken en op dat moment was dat nodig, maar ik besefte na een tijdje dat ik dat niet kon blijven doen.

Ik heb geleerd om me kwetsbaar op te stellen - en dat is heel on-Vlaams natuurlijk. Ik ben op een traditionele manier opgevoed, genre "stop maar met wenen" en "je moet toch niet boos zijn". Terwijl verdriet en kwaadheid evengoed emoties zijn die net zoveel ruimte als vreugde en trots mogen innemen. Ik ben altijd vlot *in touch* met mijn gevoelens geweest en dat maakte het niet gemakkelijker bij mij thuis. Ik was een echte spiegel voor mijn ouders. Als mijn vader boos op mij werd en begon te roepen, dan keek ik heel geschrokken en reageerde hij nog kwader: "Je moet niet zo raar kijken." Hij zag dus aan mijn gezicht dat zijn woede iets met mij deed. Maar in plaats van te denken "oei, ik breng schade toe aan mijn kind", legde hij alle schuld bij mij. Zo hoefde hij niet binnen in zichzelf te kijken. Hij vroeg zich niet af waarom hij zo buitensporig kwaad werd en wat die boosheid in feite betekende of waar ze vandaan kwam. Op die manier hoefde hij niet met zichzelf aan de slag te gaan.

“Jezelf en je binnenkant negeren, is het ergste wat je jezelf kan aandoen”

Kinderen kan je sowieso niet zonder trauma's opvoeden. Daarom moeten we kinderen leren dat het oké is om je boos of gekwetst te voelen en dat je die gevoelens mag uiten. Communicatie is echt belangrijk. Zo wapen je een kind tegen het leven, zo kan het grenzen stellen en op die manier zichzelf en anderen leren respecteren. Helaas is daar op school geen plek voor. We leren allemaal waar Venezuela ligt en hoe grotten ontstaan, maar niet hoe we emoties kunnen reguleren. Ik heb me dat allemaal zelf moeten aanleren. Nochtans bulkten mijn ouders van de goede bedoelingen. Het is heel dubbel allemaal: ik heb een pak kwetsuren uit het verleden, maar zonder mijn ouders had ik mijn kortfilms nooit kunnen maken. Zonder hen was ik nooit geworden wie ik nu ben.

Vertel ons dan eens wie je echt bent.

Ik ben een empathisch, creatief en verbindend iemand, al van toen ik klein was. En ik kan die eigenschappen steeds beter op een positieve manier inzetten. Vroeger waren ze eerder op een toxische manier aanwezig. Ik zocht verbinding omdat ik bang was om alleen te zijn, niet om connectie te maken. Ik was creatief omdat ik gezien wilde worden, niet zozeer voor het creatieve proces. En empathie zette ik vroeger heel hard in om te begrijpen wat iemand van mij wilde. Zo kon ik mij aan de verwachtingen van mijn omgeving aanpassen en probeerde ik in de smaak te vallen.

Een vijftal jaar geleden wilde ik bijvoorbeeld supergraag aan de televisiequiz *De slimste mens ter wereld* deelnemen, vanuit een drang om gezien en erkend te worden. Terwijl ik nu met *MasterChef* heb mee-

gedaan en dat op een andere manier heb beleefd. Ik had geen stress over hoe mensen mij percipiëren. Sommige kijkers appreciëren mij, anderen niet en dat is prima. Je kan nu eenmaal niet voor iedereen goed doen.

Je lijkt me iemand waar mensen snel een uitgesproken mening over hebben.

Je wordt sowieso beoordeeld. Ik heb heel lang geprobeerd om die oordelen te beheersen, maar dat heeft ervoor gezorgd dat ik depressief werd, net omdat ik te veel afweek van wie ik in wezen ben en wil zijn. Ik speelde keihard de *people pleaser*. Maar zodra ik gezien werd, sloeg ik in paniek. Want wat als mensen zouden ontdekken wie ik echt was? Wat als ze zouden doorhebben dat ik maar een rolletje aan het spelen was? Op dat vlak ben ik echt gegroeid. Ik ben steeds liever en steeds gemakkelijker mezelf en ik heb geleerd om van mezelf te houden.

In de sector waarin ik werk, worstelen verschillende mensen met trauma. Velen zijn in de media beland precies vanuit een onbewuste nood om gezien te willen worden. Maar gezien worden vult de leegte in je leven niet, dat heb ik de voorbije jaren wel ontdekt. Leegte wordt niet gevuld door de erkenning of bewondering van anderen, maar door je leven zelf in handen te nemen, zinvolle dingen te ondernemen, waardevolle verbindingen aan te gaan. En natuurlijk ga ik nog keihard werken en zal het altijd de inhoud zijn die primeert. *Liefdestips aan mezelf* (een webserie geregisseerd door Charlie Dewulf, red.) ging bijvoorbeeld over mentale gezondheid. Alles wat ik onderneem, heeft een sociaal kantje.

Hoe heb je dat juk van je schouders geworpen?

Ik heb systematisch gekozen voor wie ik echt ben. Ik heb mij geout als non-binair, als panseksueel, ik ben me beginnen kleden zoals ik zelf wil, ik heb hulp gezocht bij een psycholoog ... Ik heb me de taal eigen gemaakt om aan te geven waarmee ik aan het struggelen ben. Ik heb mezelf aangeleerd om niet meer angstig te zijn en om mezelf kwetsbaar op te stellen.

Mijn moeder had het bijvoorbeeld erg moeilijk met mijn coming-out. Ze begreep het niet en kon er al helemaal niet mee om dat ik dat publiekelijk deed. Ze was ook bang voor de reacties uit haar en mijn omgeving. Maar daar heb ik me niet door laten tegenhouden. Ik bekijk het sowieso anders, er vallen altijd wel mensen weg in je leven. Wegen moeten ook niet eindeloos gezamenlijk lopen. Liever een klein en authentiek netwerk van mensen tussen wie er hechte en oprechte liefde is, dan voorwaardelijke verbindingen. Dankzij dat netwerk van gelijkgestemden ben ik tot de conclusie gekomen: ik ben goed zoals ik ben.

En door positiever tegenover mezelf te zijn, respecteer ik mijn grenzen ook beter. Ik verkies diepgang en intensiteit op alle vlakken. Vroeger liet ik soms over me heen lopen door mensen die het niet goed met mij voorhadden en dan tolereerde ik dat. Nu accepteer ik dat niet meer. Beland ik in een situatie die voor mij niet veilig en niet oké aanvoelt, dan probeer ik dat in eerste instantie te bespreken.

Het lijkt me nochtans moeilijk om dat aan te kaarten.

Ik heb geleerd om zulke dingen te benoemen. Ik houd van eerlijke communicatie. Dan weet je hoe iets echt zit en verdrink je niet in de interpretaties en veronderstellingen in je hoofd. En hoe meer je dat doet, hoe gemakkelijker dat wordt.

Ik heb mezelf bevrijd van het idee dat ik te aanwezig ben, te veel vraag of te veel ben. Ik mag er gewoon zijn en andere mensen ook, iedereen heeft recht op een plekje onder de zon.

Hoe sta je tegenover de toekomst?

Ik heb vertrouwen in het leven. Alles heeft verschillende kanten. Dankzij de erfenis van mijn ouders heb ik nu mijn eigen huis en kon ik even pauze nemen van mijn werk om mentaal te recupereren. Mensen reageren vaak ongemakkelijk als ik dat een geluk bij een ongeluk noem. En natuurlijk zou ik al die luxe meteen afgeven als ik daarmee mijn ouders zou terugkrijgen, maar dat kan nu eenmaal niet. Mijn ouders hebben hun keuze gemaakt, ik maak nu mijn keuzes om met die van hen om te gaan.

Heb je nood aan een gesprek, dan kan je terecht bij Tele-Onthaal op het nummer 106 of via chat op www.tele-onthaal.be

Zit je met vragen over zelfdoding, dan kan je terecht bij de Zelfmoordlijn op het nummer 1813 of via www.zelfmoord1813.be

Het recept voor minder abortussen

Op 28 september is het de Internationale Dag van de Veilige Abortus. Naar aanleiding daarvan publiceerden Luna abortuscentra vzw, deMens.nu, CGSO vzw, De Maakbare Mens vzw, Rebelle vzw, Punt vzw en Pimento vzw een opiniestuk. Om aandacht te vragen voor het recht op een veilige abortus, maar ook om het belang van seksuele vorming op school te benadrukken. Lees hier het volledige opiniestuk.

Dertien procent van alle zwangerschappen in ons land wordt vrijwillig afgebroken. In absolute cijfers betekent dat 17.000 tot 18.000 abortussen per jaar in België. Dat zijn er buitengewoon weinig. Ons land heeft immers een van de laagste abortuscijfers ter wereld.

We leven dan ook in een progressief land, met een degelijke abortuswet en goede hulpverlening. Anticonceptie is makkelijk verkrijgbaar en er is weinig taboe over seksualiteit en voortplanting. Seks is oké: je mag het hebben, je mag ervan genieten en doe het vooral veilig en met wederzijdse toestemming. Als je zo weinig mogelijk abortussen wil, is dát het geheime recept.

Dat jongeren vroeger seksueel actief zijn als je met hen over seks praat, is een fabeltje. Onderzoek toont aan dat jongeren die seksueel voorgelicht zijn, net later en meer bewust aan seks beginnen. Ze hebben ook minder vaak te maken met tienerzwangerschappen. Des te meer blabla, des te doordachter de boemboem.

Toch lijkt niet iedereen daarvan overtuigd. Wanneer in Franstalig België scholen in brand worden gestoken vanwege een schamele twee uur verplichte seksuele opvoeding in de klas, en in Vlaanderen seksuele vorming zelfs radicaal uit de eindtermen wordt geflikkerd vanaf het derde middelbaar, zouden alle alarmbellen tegelijk moeten afgaan.

Hallo beleidsmakers, welkom in de eenentwintigste eeuw. Het tijdperk waarin elke jongere via de smartphone vierentwintig uur per dag toegang heeft tot een onuitputtelijke bron van informatie. Wie niets weet over seks, voorplanting of anticonceptie, gaat daar heus wel zelf naar op zoek. En wie doet dan de kwaliteitscontrole? In tijden waarin fake news en desinformatie alomtegenwoordig zijn, is dat de kanarie in de kolenmijn. Of vinden we het prima dat TikTok voor jongeren de voornaamste informatiebron is en dat ze niet in de veilige ruimte van de school met vragen terecht kunnen?

Het is cruciaal dat scholen tegenwicht bieden via correcte info. Goede seksuele vorming beschermt en vormt onze jongeren. Het maakt hen weerbaarder en zorgt ervoor dat ze beter hun eigen grenzen kunnen aangeven. Het gaat niet alleen om veilige, fijne en gewenste seks, maar ook over leren hoe je lichaam werkt, zijn wie je wil zijn, en respectvol communiceren en omgaan met anderen. Wie daar van jongs af mee bezig is, is beter in staat om van seksualiteit te genieten en gezonde keuzes te maken.

Keuzes kunnen maken. Daar draait het uiteindelijk om. Want, ondanks alle voorlichting en pogingen om een zwangerschap te vermijden, lukt dat niet altijd. We moeten ook durven praten over de vraag: wat als het misloopt?

Niemand wil ongepland zwanger zijn en niemand wil een abortus nodig hebben. Maar als je toch ongewild zwanger bent, is het ongelooflijk belangrijk om een keuze te hebben. Daarom is het ook belangrijk dat de regering luistert naar de adviezen van het comité van experts om de wetgeving te verbeteren. Wel of niet een kind op de wereld zetten, is wellicht een van de belangrijkste keuzes die je in het leven kan maken. Laat ons dat alsjeblieft bespreekbaar maken, van jongs af.

Aan alle geëngageerde leerkrachten een warme oproep om eventuele schroom en schaamte aan de kant te schuiven, het gesprek aan te gaan en aandacht aan het thema te besteden. Aan alle jongeren de moed en durf om die aandacht op te eisen. Laat dat de boodschap zijn op deze Safe Abortion Day.

© Shutterstock.com

Goede seksuele vorming beschermt en vormt jongeren

Op zoek naar buitenaards leven en water

“Is there life on Mars?” David Bowie is niet de eerste noch de laatste die zich dat afvroeg. Leven op aarde lijkt een vanzelfsprekendheid. Hoe zit het met buitenaards leven? Ondanks dat mensen dieper dan ooit in de ruimte kunnen kijken, ontdekten we tot hiertoe nog geen buitenaards leven. Is het leven op aarde een uniciteit? Of mogen we gaan geloven in het bestaan van marsmannen?

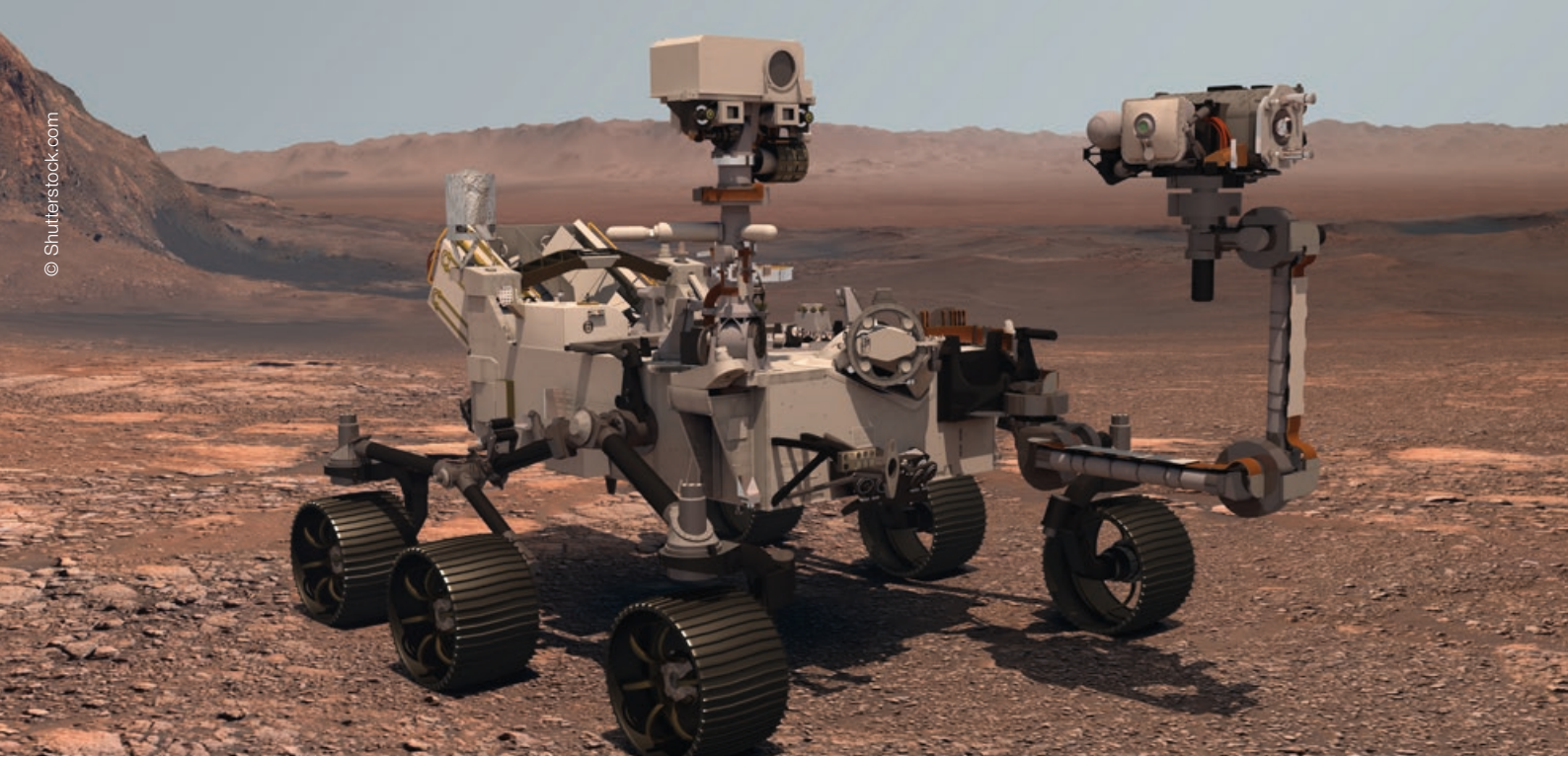
Laure Lytens

Niet van gisteren

Menselijke nieuwsgierigheid naar wat er zich buiten de aarde afspeelt, gaat gemakkelijk tienduizend jaar terug. Wat zien we aan de hemel? Hoe verhoudt de aarde zich tot andere hemellichamen en hoe verhouden hemellichamen zich tot elkaar? Is aards leven het enige in het universum? Vandaag kan wetenschappelijk onderzoek alle kanten op, maar vrij onderzoek is een recent gegeven.

Tijdens de middeleeuwen heeft wetenschappelijk onderzoek naar (onder andere) het heelal sterk geleden onder theologische ontstaanstheorieën. Hoe machtiger het christendom werd, hoe meer kennis verloren ging. Zo gingen aan de vooravond van de middeleeuwen hele bibliotheken in vlammen op. Wie van ketterij werd beticht, wachtte een gruwelijke dood. We zullen nooit weten welke inzichten, observaties en wiskundige berekeningen de mensheid toen verloor. Na de middeleeuwen werd wetenschappelijk onderzoek naar het heelal stilaan weer aangevat. Vandaag profiteren we mee van die evolutie, waar de wetenschap met hernieuwde belangstelling kijkt naar vragen als: hoe ontstond leven op aarde?

Ja, hoe kan leven überhaupt 'uit niets' voortkomen? Feitelijk weten we dat (nog) niet. Verschillende disciplines beproeven verscheidene theorieën. In de ruimtevaart worden bijvoorbeeld enkele missies ingezet - zoals de Hubble Space Telescope en de James Webb Space Telescope - om het universum te observeren. Uit die observaties leren we meer over ontstaan, vergaan en structuur van zonnestelsels, maar tegelijk ook over de aanwezigheid van onder andere water op planeten.

Het doel van Perseverance, een rover die op Mars actief is, is er (voormalig) leven op te sporen en stalen van gesteente te verzamelen; in afwachting van zijn terugkeer naar de aarde kunnen we genieten van de prachtige beelden die de robot van de rode planeet maakt

Missies in de ruimte

Er zijn verschillende grote ruimtevaartagentschappen die missies leiden naar het opsporen van water - en dus mogelijk leven. België maakt deel uit van het European Space Agency, kortweg ESA, samen met eenentwintig andere lidstaten. In feite werken ruimteagentschappen wel regelmatig samen aan missies. Zo is de James Webb Space Telescope een samenwerking tussen ESA, NASA en CSA, respectievelijk de Europese, Amerikaanse en Canadese ruimtevaartorganisatie.

James Webb is de opvolger van de Hubble-telescoop. Hubble neemt sinds 1990 het lichtspectrum waar, van ultraviolet tot infrarood, vanuit de ruimte. Hubble bevindt zich boven de atmosfeer en kan op die manier rechtstreeks licht waarnemen. Dat licht is afkomstig van sterren of planeten. Hubble ontdekte zo het bestaan van exoplaneten. Dat zijn planeten die rond een andere ster dan de zon draaien.

De James Webb-telescoop reist sinds december 2021 door het universum om, net als voorganger Hubble, het heelal te observeren. Hij brengt zonnestelsels in kaart, maar kan tegelijk ook planetaire oppervlakten bestuderen. Hij kan bijvoorbeeld water detecteren. Waarom water? De aanwezigheid van vloeibaar water op een planeet blijkt een belangrijke voorwaarde te zijn om biologisch leven in stand te houden. Het is echter geen garantie dat er leven aanwezig is of ooit is geweest.

Is er leven op Mars?

Het is een interessante vraag, Bowie. Over leven op Mars zijn er drie hypothesen. Eén: het leven op Mars is zo klein dat we het nauwelijks kunnen zien - of het leeft onder de grond. Twee: het leven op Mars is uitgestorven, waarbij naar fossielen wordt gezocht. Of drie: er is nooit leven op Mars geweest.

In 2003 lanceerde ESA Mars Express, een onbemande ruimtemissie om Mars en diens manen te observeren. Mars Express opereert als een soort satelliet. Hij zoekt naar indirect bewijs van leven, zoals water. Mineraalonderzoek en rivierstructuren toonden al aan dat er ooit water aanwezig was. Het huidige klimaat op Mars staat geen vloeibaar water aan de oppervlakte toe, maar Mars Express ontdekte dat er onder Mars' zuidpool wel water vloeit. Volgens onderzoekers is leven onder een dikke laag ijs mogelijk, zolang er vloeibaar water onder de bovenste laag stroomt en er bepaalde temperaturomstandigheden gegarandeerd zijn.

Terwijl Mars Express als satelliet opereert, is Perseverance actief op Mars' oppervlakte zelf. NASA lanceerde Perseverance in 2021. Het doel van die rover of rijdende robot is (voormalig) leven op te sporen en stalen van gesteente te verzamelen. De onderzoekers hopen dat de rover naar de aarde kan terugkeren, zodat ze de stalen kunnen bestuderen. Voorlopig kunnen we wel genieten van de prachtige beelden die de rover van de rode planeet maakt.

Op naar de sterren en daar voorbij

De zoektocht naar buitenaards leven stopt natuurlijk niet bij Mars. In april 2023 lanceerde ESA bijvoorbeeld de Jupiter Icy Moons Explorer, een interplanetaire ruimtesonde om Jupiters manen Ganymedes, Callisto en Europa te observeren. Wetenschappers hebben een bijzondere interesse in Europa. Die maan heeft, net als de aarde, een vulkanische ondergrond en onder de dikke bovenlaag ijs stroomt water. Door de gelijkenissen met onze planeet is het mogelijk dat er zich leven zou kunnen ontwikkelen of dat het al in ontwikkeling is. Voorlopig moeten we ook hier nog even geduld hebben. Juice heeft een reis van acht jaar voor de boeg.

“Wat ik wil, is een betere wereld voor iedereen”

M

axim De Jonge is een creatieve duizendpoot die zijn scherpe pen graag opneemt in de strijd tegen armoede. Maar zijn engagement gaat verder dan dat. Hij brengt ook lezingen over het thema en is tevens vrijwilliger bij tal van organisaties die zich op het vlak van armoedebestrijding inzetten. We ontmoeten Maxim in het huisvandeMens Ronse voor een gesprek.

Dimitri De Smet

◀ Maxim De Jonge: “Het uitgangspunt bij mijn poëzie is niet alleen om mensen iets te laten voelen, maar ook om hen over belangrijke thema’s te laten nadenken.”

Dat elkeen de kans krijgt om een fatsoenlijk leven te leiden

Je bent een graag geziene gast op de activiteiten van de vrijzinnige gemeenschap in Ronse. Maar vertel eens, waar houd je je zoal mee bezig?

Ik ben zeer actief op het vlak van armoedebestrijding en dat bij verschillende organisaties. Omdat ik zelf uit armoede kom. Ik ben nu negenentwintig en de eerste twintig jaren van mijn leven waren moeilijk. Mijn vader is vertrokken nog voor ik geboren ben. Mijn moeder worstelde met een alcoholprobleem. Na veel moeite ben ik thuis vertrokken - ik was toen twintig - met een tas kleren en mijn computer, en dat was het. Daarmee moest ik een leven zien op te bouwen hier in Ronse.

Je bent maatschappelijk geëngageerd, maar dat is geen voor de hand liggende keuze geweest, je had ook een andere weg kunnen inslaan. Wat heeft je toch de moed gegeven om je zo voor anderen in te zetten?

(Denkt na) Het is vooral het idee geweest dat het beter kan. Dat is een gedachte die altijd in mij is blijven leven. Ik heb de hoop nooit volledig opgegeven. Er waren wel moeilijke momenten natuurlijk. Op mijn diepste punt heb ik zelfdoding overwogen. Maar op een bepaalde avond heb ik beslist: ik ga hier niet blijven nadenken, ik ga een keuze maken, ofwel doe ik het nu, ofwel blijf ik leven en dan is dat de keuze waar ik de rest van mijn bestaan voor wil gaan. Ik heb gekozen voor het leven.

Na die keuze ben je niet bij de pakken blijven zitten. Je zet je inmiddels bij allerhande organisaties in. Welke allemaal?

Ik ben lang vrijwilliger bij Saamo geweest, tot rond de coronaperiode. Dat is een organisatie die aan maatschappelijk opbouwwerk doet en uitsluiting aanpakt (Saamo heette vroeger Samenlevingsopbouw vzw, red.). Daarna ben ik overgestapt naar De Vrolijke Kring, ook een vereniging die rond armoedebestrijding werkt en waar armen het

woord nemen. Via die werking ben ik in contact gekomen met het Netwerk tegen Armoede, Welzijnszorg en Welzijnsschakels, allemaal organisaties die zich inzetten tegen armoede en sociale uitsluiting. En sinds kort ben ik op de radar van het Europees Platform tegen Armoede en Sociale Uitsluiting gekomen. Zo mag ik België vertegenwoordigen als spreker in Madrid.

Dat voelt waarschijnlijk wel aan als een erkenning, een bevestiging? Is dat iets dat je verwachtte of waar je naartoe hebt gewerkt?

Dat voelt inderdaad aan als een erkenning. Het was een droom die ik wel mooi vond om naartoe te werken, maar waarvan ik dacht dat die nooit zou uitkomen. Recent mocht ik ook een aantal keer naar Brussel gaan om er met Belgische politici te spreken. Dat vond ik al fantastisch om te bereiken en het blijft dus maar verder groeien.

Je zet je in voor een betere maatschappij. Als je iets concreets kon veranderen, wat zou dat dan zijn?

Wat ik wil, is een betere wereld voor iedereen. Dat je niet hoeft te lijden gewoon omdat je in andere omstandigheden bent geboren. Dat elkeen de kans krijgt om een fatsoenlijk leven te leiden met een aantal opties.

En je bent ervan overtuigd dat de politiek de sleutel in handen heeft om mensen meer kansen te geven?

Politiek kan een stuk van de oplossing vormen, maar er zijn uiteraard meerdere factoren. Ik heb recent even een berekening gemaakt. Zo heeft de rijkste persoon in België genoeg geld om de armoede in Ronse volledig uit te roeien. Die kan vandaag iedereen in de stad die onder de armoedegrens leeft, vijf miljoen euro geven. Dat is ongeveer de kost om tot negentig jaar met tweeduizend euro per maand te leven. Dat is tijdens een avondje rekenwerk naar boven gekomen.

“

**Het idee dat
het beter kan,
de hoop nooit
opgeven**

”

Een interessante stelling. Maar zou dat een oplossing zijn?

Het zou uiteraard geen volledige oplossing zijn. Je kan mensen niet zomaar genoeg geld voor de rest van hun leven geven en dan verwachten dat ze dat verantwoordelijk zullen gebruiken. Maar het is wel een mooie illustratie van hoe slecht de rijkdom in de wereld is verdeeld.

Pleit jij dan voor een soort bestaansminimum? Een basisinkomen voor iedereen?

Een bestaansminimum, dat lijkt me voor de hand liggend. In feite bestaat dat al wel, maar het zou nog wat naar omhoog mogen en ook beter gegarandeerd moeten worden. Wat ik eveneens interessant vind, is een bestaansmaximum. Want een persoon die tien miljard op zijn rekening heeft staan, bezit meer dan iemand ooit nodig heeft om comfortabel te leven. Dat is geld dat de economie eigenlijk kwijt is, want er is bijna niets in de wereld waaraan je dat kan uitgeven.

En als er dan zoiets als een bestaansmaximum zou bestaan, waar zou die grens dan moeten liggen?

We moeten daar toch een marge voorzien, omdat die mensen wel een inspanning voor dat geld leveren. Laat ons zeggen zo'n tien miljoen. Dat is dan het dubbele van wat je in principe nodig zou hebben.

Je schrijft ook poëzie. Waar haal je je inspiratie?

Ik haal veel inspiratie uit alles wat ik zie en voel. Soms is dat net de kritiek die andere poëten op mijn werk hebben, omdat er altijd wel een boodschap in mijn poëzie zit. Mijn uitgangspunt is niet alleen om mensen iets te laten voelen - want dat is kunst, iets laten voelen -

© Corine Minous Vanderhelstraeten

maar ook om hen over belangrijke thema's te laten nadenken. Mensen laten voelen en doen beseffen dat bepaalde aspecten in de samenleving misgaan of niet zouden mogen gebeuren.

Heb je ambities op dat vlak? Komt er een poëziebundel?

Ik heb nog niets uitgegeven, maar ik heb wel een Facebookpagina, met de naam Max Young Poetry, waarop ik regelmatig post. Momenteel beleef ik een hectische periode, binnenkort ga ik al mijn gedichten op één plaats verzamelen en proberen om tot een uitgave te komen. Eens nagaan of er interesse is bij vrienden en kennissen. En dan zien we wel wat daaruit kan ontstaan.

Stel dat dit gesprek iemand inspireert om zich ook voor armoedebestrijding in te zetten, wat is dan je advies?

Naar mijn aanvoelen is het tegenwoordig wat moeilijker geworden dan toen ik begon, omdat veel organisaties en projecten door recente besparingen stilliggen of gestopt zijn. Maar je kan contact zoeken met groepen als Saamo of Netwerk tegen Armoede. Of je kan op zoek gaan naar een kleinere vereniging waar arme mensen het woord nemen. Die zijn overal te vinden. Dus gewoon de stap zetten, contact opnemen en eens gaan praten. Dat kan al een impact hebben en van daaruit kan veel groeien.

Heb je nood aan een gesprek, dan kan je terecht bij Tele-Onthaal op het nummer 106 of via chat op www.tele-onthaal.be

Zit je met vragen over zelfdoding, dan kan je terecht bij de Zelfmoordlijn op het nummer 1813 of via www.zelfmoord1813.be

EN TOEN WAS ER

LEVEN

18 Oorsprong en evolutie van het leven
Van de oerknal tot het transhumanisme

22 Een verandering vieren
De warmte van een welkom

24 “Maar je bent nog jong!”
Impact van een fertiliteitstraject

28 Het draagvrouwschap vandaag
Ondanks het juridische vacuüm

32 “Ik ben 1 op 6”
Over zwangerschapsverlies

34 Het recht om te kiezen en te rouwen
Verborgen verdriet uit de schaduw halen

36 “Een mamagevoel is altijd juist”
Over bewust jong ouderschap

38 OuderKracht in uitdagende tijden
Inspireren, ondersteunen en verbinden

40 Het relaas van een kersverse vader
Stilstaan bij een onvoorspelbare reis

43 Doordacht
Een verzameling weetjes en tips

Oorsprong en evolutie van het leven

Van de oerknal tot het transhumanisme

© Shutterstock.com

De aarde is ongeveer 4,5 miljard jaar geleden gevormd: wanneer en hoe het leven exact is ontstaan, is moeilijk vast te stellen; vandaag zetten wetenschappers experimenten op om de omstandigheden waarin het leven is kunnen ontstaan na te bootsen

E

nkele miljarden jaren geleden gebeurt er iets heel bijzonders op planeet aarde. Wat zo-even nog dode materie was, is nu leven geworden. Het elementaire leven zal evolueren naar diverse soorten bacteriën, algen, schimmels, planten, dieren en uiteindelijk ook mensen. Vandaag heeft de mens de toekomst van het leven op aarde in eigen handen. Dat brengt heel wat ethische vragen met zich mee.

Bert Goossens

Thans heeft de mens meer dan ooit tevoren de evolutie van zijn soort én van andere soorten in handen: de grens tussen biologie en technologie wordt steeds kleiner, maar nieuwe technologieën brengen ook heel wat ethische vragen met zich mee

Energetische cocktail

Alles begint 13,8 miljard jaar geleden met de oerknal. Na de *big bang* breidt het heelal zich snel uit en koelt het af. Zo ontstaan de sterrenstelsels met sterren, zwarte gaten en planeten. De aarde is ongeveer 4,5 miljard jaar geleden ontstaan, samen met de zon en de rest van het zonnestelsel.

Onze planeet, oorspronkelijk een hete bol, koelt langzaam af. De aardkorst krijgt vorm en uit ijskometen ontstaan er oceanen. Vulkaanuitbarstingen zorgen voor een atmosfeer van waterstof en helium. De Disney-klassieker *Fantasia* uit 1940 brengt die energetische cocktail mooi in beeld.

In de oersoep zijn er verschillende elementen aanwezig: zuurstof, koolstof, fosfor, stikstof, zwavel en calcium. Er is een hoge kans op chemische reacties, waardoor er nieuwe moleculen ontstaan die de basis vormen voor het leven.

Het eerste leven

Veel van onze kennis over hoe het leven op aarde er vroeger uitzag, is gebaseerd op fossielen. In 2017 worden in Canada fossiele resten van bacteriën gevonden van minstens 3,8 miljard jaar oud. Bijna zo oud als de aarde dus. Het is moeilijk om vast te stellen wanneer en hoe het leven exact is ontstaan. Wetenschappers zetten vandaag experimenten op om de omstandigheden waarin het leven is kunnen ontstaan na te bootsen. Zo komt men tot volgende, gangbare theorie.

In de oersoep zijn moleculen door chemische reacties een cel gaan vormen. Die eerste cel ziet er heel eenvoudig uit: een vliesje met wat eiwit en een streng met erfelijk materiaal. Die oercel kon wel iets heel bijzonders: zichzelf delen oftewel voortplanten. Uit die eenvoudige cel is al het leven op aarde kunnen ontstaan. Er is ook een alternatieve theorie die stelt dat het leven elders in het universum is ontstaan en via een komeet naar de aarde is meegereisd.

Het elementaire leven op aarde zit niet stil en neemt steeds complexere vormen aan. Om dat proces te begrijpen, laten we ons licht schijnen op een van de origineelste en scherpzinnigste wetenschappers uit de geschiedenis.

Het ontstaan van soorten

Charles Darwin is een Britse natuurwetenschapper die in de negentiende eeuw leefde. In 1859 wordt zijn meesterwerk *Over het ontstaan van soorten* voor het eerst gepubliceerd. Daarin beschrijft hij hoe levende wezens door geleidelijke evolutie zijn ontstaan. Hij is niet zomaar op die theorie gekomen, er gaat een lang proces van onderzoek en reflectie aan vooraf.

Als jongvolwassene reist Darwin vijf jaar lang mee met het expeditie-schip HMS Beagle. De expeditie heeft als doel kustlijnen van over de hele wereld in kaart te brengen. Darwin houdt zich onderweg bezig met het bestuderen van de lokale fauna, flora

en geologie. Meer dan eens is hij verwonderd over de enorme diversiteit in de natuur. Ook binnen dezelfde soort vind je diversiteit terug, wat in wetenschappelijke termen variatie wordt genoemd.

Als Darwin na vijf jaar opnieuw in zijn vertrouwde Engeland aanmeert, wordt hij alom geprezen als bekwame natuurwetenschapper. Hij schrijft boeken en wetenschappelijke artikelen over de reis en zijn onderzoeken. Darwin is op zichzelf, maar hij sluit zich niet af van de buitenwereld. Hij houdt er enorm veel penvrienden op na, waardoor hij tal van nieuwe ideeën leert kennen. Zo onderhoudt hij een briefwisseling met kwekers van duiven, kippen en honden.

Fokkers houden zich al eeuwen bezig met het verbeteren van hun dieren. Zij beseffen dat eigenschappen erfelijk zijn: ouders geven ze aan hun nakomelingen door. Daarom selecteren fokkers altijd het, voor hun doeleinden, beste mannetje en vrouwtje en laten die met elkaar paren. Ze proberen dus eigenlijk de natuurlijke variatie naar hun hand te zetten.

Door dat proces ontstaan dieren die nuttig zijn voor de mens, zoals melkkoeien, legkippen of waakhonden. Hetzelfde gaat op voor het kruisen van planten. Door steeds met de beste appels verder te telen, ontstaan na een lang proces sappige en gezonde vruchten. Overerving is een belangrijk ingrediënt van de evolutietheorie.

In 1859 publiceert Charles Darwin (1809-1882) zijn meesterwerk *Over het ontstaan van soorten*: daarin beschrijft de Britse natuurwetenschapper, na een lang proces van onderzoek en reflectie, hoe levende wezens door geleidelijke evolutie zijn ontstaan

Natuurlijke selectie

Een ander belangrijk inzicht krijgt Darwin door een idee van de Britse econoom Thomas Malthus.

Malthus is niet echt een vrolijke man te noemen. Zijn bekendste stelling luidt: "De bevolking neemt sneller toe dan de mogelijkheid om voedsel te produceren. Dat zal grote catastrofes tot gevolg hebben, zoals hongersnood en massale sterfte."

Wat Malthus stelt, geldt in ieder geval voor de natuur, beseft Darwin. Het beeld dat de natuur een prachtig complex horloge is, een idee dat sterk leeft in die tijd, is misleidend. In de natuur woedt een enorme strijd om te overleven.

Strijden wil niet zeggen dat dieren voortdurend met elkaar vechten. Dieren, maar ook planten en andere organismen van dezelfde soort concurreren met elkaar om voedsel, licht, een veilige broedplaats ... De organismen die het best aan de omgeving zijn aangepast, hebben de meeste kans om te overleven.

Darwin noemt dat proces natuurlijke selectie. Dat houdt in dat de organismen binnen een soort die beter in hun omgeving passen, meer kans hebben om te overleven en voor nakomelingen te zorgen dan minder goed

aangepaste organismen. Natuurlijke selectie vormt de kern van de evolutietheorie.

De evolutie van de oergiraf

Wat is nu de relatie tussen variatie, overerving, natuurlijke selectie en de evolutie van soorten? Dat maakt het voorbeeld van de oergiraf duidelijk.

Stel je een giraf met een niet zo bijzonder lange nek voor. We noemen die de oergiraf. De oergiraf eet graag bladeren van bomen. Door een verandering in de omgeving, het gaat bijvoorbeeld meer regenen, worden de bomen hoger. De takken komen daardoor buiten het bereik van de meeste dieren.

En dan zijn er een vader en een moeder oergiraf met drie nakomelingen die op elkaar lijken, maar toch een beetje verschillen - dat is variatie. Het is nogal een gedoe voor die oergiraffen, waaronder dat gezinnetje, om eten te vinden. Alleen de jongste oergiraf, die een iets langere nek heeft, kan aan de hoogste takken en verzamelt zo voldoende voedsel om te overleven. Hij kan zijn eigenschappen, waaronder de iets langere nek, aan zijn nakomelingen doorgeven - dat is overerving. En opnieuw maken de nakomelingen met de langste nek, omdat die beter aan hun omgeving zijn aangepast, de meeste kans om te overleven en zich voort te planten. Dat proces noemen we natuurlijke selectie.

Stel je nu voor dat dat proces eeuwen en eeuwen doorgaat. Het zijn steeds de best aangepaste oergiraffen met de langste nek die overleven en zich kunnen voortplanten. Zo ontstaat na verloop van tijd een heel nieuwe soort die we vandaag 'de giraf' noemen. De giraffen zijn geëvolueerd zonder dat een of andere horlogemaker daarvoor een plannetje heeft moeten maken. Het is simpelweg een gevolg van de blinde werking van de - erg wrede - natuur.

Dat proces geldt voor alles in de natuur: grassprietten, rozen, kwallen, mieren, egels, olifanten ... en mensen.

Seksuele selectie

Nog een belangrijk inzicht dat Darwin verwerft, is dat sommige eigenschappen die een soort van het eeuwenlange evolutieproces overhoudt, niet altijd nuttig zijn. Denk maar aan je staartbeentje.

Darwin realiseert zich dat sommige van die 'onnuttige' eigenschappen dan wel geen voordeel bieden om te overleven, maar wel om zich voort te planten. Seksuele selectie gaat over die eigenschappen die ervoor zorgen dat een mannetje door een vrouwtje wordt gekozen.

Een bekend voorbeeld van seksuele selectie is de voortplanting bij de pauw. Mannetjes

Het voorbeeld van de oergiraf illustreert wat de relatie is tussen variatie, overerving, natuurlijke selectie en de evolutie van soorten: organismen die het best aan hun omgeving zijn aangepast, hebben de meeste kans om te overleven en zich voort te planten

pronken met hun prachtige veren. Op het eerste gezicht kan je denken dat zo'n opvallende staart niet echt de overlevingskansen vergroot. Je bent toch zo door een roofdier gespot? Vrouwjes kiezen echter resoluut voor het mannetje met de meest opzichtige staart, waardoor die in het voordeel is om meer nakomelingen te krijgen. Helemaal onlogisch is die keuze niet: als je met zo'n opvallende veren kan overleven, dan moet je wel een echte krachtpatser zijn.

Sommige eigenschappen vergroten dus niet de kans om te overleven. Ze zijn er gewoon of ze geven een voordeel bij de voortplanting.

Genetica en DNA

Wat Darwin nog niet goed vat, is hoe het nu precies komt dat kinderen op hun ouders lijken en wat aan de basis van variatie ligt.

Het is de Oostenrijkse priester Gregor Mendel, een tijdgenoot van Darwin, die door het experimenteren met het kruisen van erwten tot inzichten in de werking van overerving komt. Zijn werk zou echter pas jaren later ontdekt worden.

De experimenten van Mendel vormen de basis van de wetenschapstak genetica of erfelijkheidsleer. Die leert ons dat in elke cel van een levend wezen een biologische handleiding zit, het DNA.

DNA bestaat uit genen. Genen zijn stukjes code die erfelijke eigenschappen zoals blauwe ogen, een lange nek, een mooie staart ... bepalen. Jij lijkt op je ouders en op je broers en zussen, maar je bent toch uniek. Je kreeg een unieke mix van het DNA en dus ook van de eigenschappen van je ouders. Terwijl je broer of zus een iets andere mix kreeg.

Bij het doorgeven van het DNA kunnen 'kopieerfoutjes' gemaakt worden. Dat kan leiden tot beperkingen, maar ook tot geheel nieuwe eigenschappen die net een voordeel bieden in de strijd om het bestaan. Denk maar aan de iets langere nek van die ene oergiraf die kon overleven.

Transhumanisme

Vandaag heeft de mens meer dan ooit tevoren de evolutie van zijn soort, maar ook die van andere soorten in handen. Genetisch onderzoek gaat razendsnel vooruit, wat tot nieuwe medische toepassingen leidt. Denk maar aan de befaamde mRNA-vaccins die bij de bestrijding van corona en andere ziekten worden ingezet.

Daarnaast doet de opkomst van artificiële intelligentie, kortweg AI, ons ook nadenken over wat het betekent om 'te leven'. De grens tussen biologie en technologie wordt steeds kleiner. Transhumanisten vinden dat

een goede zaak: volgens hen moeten we wetenschap en technologie aanwenden om de biologische grenzen van mensen te doorbreken.

De nieuwe technologieën brengen heel wat ethische vragen met zich mee. Welk wettelijk kader schetsen voor het ontwikkelen van kunstmatige intelligentie? Hoever gaan we in het sleutelen aan de genen van onze (toekomstige) kinderen? Hoe beschermen we de biodiversiteit binnen de context van klimaatverandering? Hoe ordenen we onze samenleving zodat fundamentele vrijheden en mensenrechten worden gevrijwaard?

Of om het samen te vatten: welk leven willen we voor onszelf én voor onze nakomelingen?

Meer weten?

Wetenschap legt moeilijke onderwerpen, zoals het ontstaan van het universum en het leven op aarde, uit in korte video's: www.wetenschap.be

Ontdek ook het webverhaal van Charles Darwin en de evolutietheorie: www.indegeestvandarwin.be

Een verandering vieren

De warmte van een welkom

© Shutterstock.com

Alle levensvisies en culturen hebben - of zoeken - een eigen manier om veranderingen en overgangsmomenten in het leven te kaderen en te begeleiden: zo'n overgangsritueel wil een brug maken tussen een oud en een nieuw hoofdstuk

Of het nu je eerste of je tiende kindje is, een gezinsuitbreiding brengt heel wat met zich mee. Nieuwe verhoudingen en rolverdelingen, een nieuw levensritme, nieuwe wensen en dromen - kortom, een boeiend avontuur waarbij iedereen elkaar stapje voor stapje leert kennen. Het doet iets met een mens. Een 'iets' dat soms groter is dan suikerbonen of een borrel kunnen weergeven ...

Anne-Flor Vanmeenen

Aankloppen bij het huisvandeMens

De komst van een nieuw kindje in het gezin is een ingrijpend moment. Niet verwonderlijk dus dat alle levensvisies en culturen een eigen manier hebben - of zoeken - om die verandering te kaderen en te begeleiden. En jawel, dat geldt zelfs voor mensen die niet gelovig zijn. Zingeving en religie vallen

niet noodzakelijk samen. Het spreekt voor zich dat het zonder grote verhalen of geijkte tradities soms een beetje aftasten is hoe een niet-religieus ritueel er dan kan uitzien.

Zoals de uitdrukking gaat, het glas is halfvol of halfleeg. Je kan gebrek aan religieuze bedding of vaste symbolen en gebaren zien

als een vorm van armoede, net zo goed echter als een speelruimte, een vorm van vrijheid. Leegte daagt natuurlijk uit, maar je hoeft de klus niet in je eentje te klaren: in elk huisvandeMens staan consulenten paraat om gezinnen te begeleiden bij het zoeken naar een mooi geboorte- of adoptieritueel.

Een betekenisvol overgangsrитуeel

De ingrediënten van zo'n ceremonie verschillen al eens. Nogal wiedes, want mensen verschillen zelf ook. Misschien is de viering het sluitstuk van een lang vruchtbaarheids- of adoptietraject? Mogelijk gaat het om een nieuwe telg binnen een nieuw samengesteld gezin? Of liepen eerdere zwangerschappen mis en heerst er een mix van vreugde en verdriet? Rituelen markeren weliswaar een overgang, maar ze schrijven zich in binnen de grotere relatie- en gezinsverhalen. Klemtonen en gevoeligheden lopen dus al eens uit elkaar. Daar komt die speelruimte dan weer handig van pas: voor een vrijzinnig humanistische plechtigheid bestaat geen prefab format, alles is maatwerk.

Is alles dan nieuw en origineel? Bijlange niet. Er zijn zeker veelvoorkomende elementen. En dat mag ook best: het gaat erom dat een ceremonie betekenisvol is, niet dat ze per se innovatief of Pinterestproof moet zijn. Vaak wordt er zowel vooruit als achteruit gekeken. Het woord zegt het zelf: een overgangsrитуeel wil een brug maken tussen een oud en een nieuw hoofdstuk.

Jonge ouders Evy en Maïté verwoordden dat gevoel spontaan na hun ceremonie: "Wij hielden een babyborrel, maar kozen zonder twijfelen ook voor een bijkomende geboorteviering in intieme kring. In alle chaos en drukte die een geboorte met zich meebrengt, waren we ervan overtuigd dat dit een prachtig moment zou zijn, en dat was ook zo. We stonden nog eens stil bij het parcours van zwanger worden, verlangen, bevallen en de eerste maanden met ons zontje in ons midden. De tijd vliegt, dus we zijn heel blij dat we een moment hebben gekozen om even terug te blikken, om de meter en de peter aan het woord te laten, om wensen, waarden en normen uit te spreken, om met zijn allen samen te zijn met onze zoon als middelpunt ... Maar vooral om te vieren wat een groot geluk onze zoon voor ons en onze familie is."

In woorden en daden

Zo'n viering kan woordelijk gebeuren, maar dat hoeft niet. Sommige dingen winnen net aan kracht door ze gewoon te tonen of te doen. Een geboorteboomje planten

bijvoorbeeld of een wensdoos maken. Een levensboek opstarten of een levenskoffer vullen. Het kindje omringen met bloemen of kaarsen. De grenzen van symbolisch handelen zijn de grenzen van de fantasie. Er kan zoveel moois gebeuren zonder woorden.

En tóch, enkele woorden springen er meestal wel uit. Heel vaak is er een petermetermoment waarbij die speciale steunfiguren formeel in hun rol worden erkend en ze ook hun verbintenis willen bevestigen. Dat kan plechtig, met het ondertekenen van een akte, door eigen belofte te lezen, door volmondig 'ja' te zeggen op de vraag of je meter of peter wil zijn. Hetzelfde kan overigens ook voor broers en/of zussen. Het is een hele eer om aangesteld te worden als grote broer of zus of, waarom niet, als superheld ...

De symboliek van de naamgeving

Hét centrale woord van een welkomsceremonie moet niettemin toch simpelweg de naam van het kindje zijn. Natuurlijk is die er al sinds de aangifte bij de stadsdiensten, maar heel vaak wordt de naamgeving tijdens de plechtigheid toch symbolisch overgedaan. Een beetje zoals de ringen dikwijls gespaard worden tot of opnieuw gegeven worden tijdens de huwelijksviering, ook al was er eerder een burgerlijke trouw. Bij de Angelsaksische humanisten heten welkomstvieringen zelfs gewoon *baby naming ceremonies*, omdat ze dat moment zo belangrijk vinden.

Een naam maakt van iemand een persoon, hij maakt je aanspreekbaar, bakent je af tot een uniek individu. Hoe belangrijk dat is, blijkt uit de wetwijzigingen om levenloos geboren kindjes niet meer in de anonimiteit te laten verzinken. Nu mogen ze op de akte en op de begraafplaats een naam krijgen. Hele resemes aan middeleeuwse spookverhalen over dolende zielen zonder naam drukken uit hoe lang en hoe diep die behoefte zit ingebakken. Een naam is duidelijk niet zomaar een woord. Hij onderscheidt je, maar neemt je tegelijk ook op in een sociaal weefsel. En soms spreekt er al een wens uit de naamkeuze zelf, vanwege de betekenis van een naam. Woorden dóén dus toch iets, ook al zijn het 'maar' woorden.

Hét centrale woord van een welkomsceremonie is simpelweg de naam van het kindje: een naam maakt van iemand een persoon

Oma Sien verwoordde het een tijdje geleden zo in een prachtig welkomstgedicht voor haar kleinzoon: "Kleine veroveraar, eindelijk kan ik je naam noemen, ik ken nog de kleur van je ogen niet, maar alle deuren staan al open, je hebt je plek al ingenomen. Zonder slag of stoot enter je al mijn schepen, plant je je vlag op mijn hoogste toren. Samen met jou word ik opnieuw geboren, en wie of hoe je ook bent, je bent welgekomen."

Zakdoekjes iemand? Tranen van geluk en ontroering verdienen toch ook een podium ... Iemand warm en zorgzaam verwelkomen, is net zo zinvol als afscheid nemen. Hechten is een even transformerende ervaring als loslaten. Gek eigenlijk, hoe kraamzorg een vanzelfsprekendheid is, maar rouwzorg niet. En omgekeerd, hoe je niemand begraaft zonder ceremonie, maar een geboorte of adoptie wel vaak zonder speciaal moment passeert. Zo zie je maar weer, zingeving is een continu bewegend proces.

Meer weten?

Zoek je informatie over plechtigheden via een huisvandeMens? Surf naar: www.deMens.nu

Welkomstfeest voor doe-het-zelvers: stilstaan bij geboorte of adoptie, brochure van huisvandeMens en deMens.nu, online te vinden.

“Maar je bent nog jong!”

Impact van een fertiliteitstraject

© Shutterstock.com

W

“Een fertiliteitstraject is zo ingeburgerd, het is iets normaal geworden, terwijl het als wensouder helemaal niet zo voelt en net heel ingrijpend is”, zegt Laura De Houwer, die haar ervaringen neerschreef in het boek *Maar je bent nog jong!*

anneer Laura De Houwer op haar vierentwintigste aan kinderen wil beginnen, botst ze al snel op een harde realiteit. Wat een sprookje moest worden, veranderde in een medisch traject met een hoop emotionele bagage. In haar boek *Maar je bent nog jong!* vertelt ze over de impact van haar fertiliteitstraject. Ze heeft het over de vele goedbedoelde adviezen uit haar omgeving en de existentiële pijn die bij een onvervulde kinderwens komt kijken. In een gesprek met ons blikt Laura terug op die bewogen periode.

Jana Peeters

Laura De Houwer: "De nood aan mentale zorg onderlijnen is een van mijn hoofddoelen met dit boek, maar ook aantonen welke impact een kinderwens kan hebben en hoe mensen een dergelijk fertiliteitstraject ervaren en doorworstelen."

Momenteel ben je negentwintig jaar, getrouwd, afgestudeerd en moeder van een peuter. Wanneer wist je dat je een kinderwens had?

Al mijn hele leven. Die liefde voor kinderen is er altijd geweest. Toch heb ik even gewacht om daadwerkelijk aan kinderen 'te beginnen'. Ik wilde eerst een diploma halen, daarna gingen we trouwen, dan nog op huwelijksreis. Daardoor werd onze kinderwens ongemerkt steeds wat verder voor ons uit geschoven. Met als resultaat dat, wanneer het moment er eindelijk was, die kinderwens plots heel prangend was.

Nadat ik met de anticonceptiepil stopte, werd ik niet vanzelf ongesteld. Vooral om mezelf gerust te stellen, boekte ik een afspraak bij een gynaecoloog. Zij was meteen duidelijk: volgens haar had ik PCOS - polycystische eierstokken - en zou ik nooit een normale cyclus krijgen. Maar niet getreurd, er waren oplossingen. Ze schreef me een hele voorraad hormonen voor die ik moest innemen. Met de voorschriften in de hand en een hele rits aan consultaties die nog op de planning stonden, liep ik naar buiten. Een beetje opgelucht dat we iets konden doen, maar vooral heel bang.

De ene maand na de andere ging voorbij. Wat doet het met een mens wanneer

je kinderwens maar niet in vervulling gaat?

Het sloop je. Dat klinkt heel heftig, maar dat is het ook. Plots zie je overal ronde buiken en baby's. Iedereen in je omgeving vraagt lacherig wanneer het jullie beurt is. Er steekt een sluimerende jaloezie de kop op. Een afgunst waar ik me enorm schuldig over voelde en die ik destijds met niemand kon delen. Ondertussen weet ik dat het erbij kan én mag horen. Verder kan je nauwelijks nog iets plannen: de consultaties voor de eicelmetingen waren soms meerdere keren per week, tijdens de werkuren. Daarover viel niet te onderhandelen. Op reis gaan ging niet meer, naar de sauna of een pretpark ook niet. Want wat als ik toch plots zwanger was? Of wat als ik enkele dagen eerder dan gepland ongesteld werd en dus ook sneller weer voor controles naar het ziekenhuis moest? Die afspraken werden vaak pas de week zelf ingepland en waren heel afhankelijk van de grillen van je cyclus.

Bovendien is het mentale gedeelte van zo'n traject ook heel zwaar. De onzekerheid, de angst, het voortdurend aftellen naar de volgende eisprong, naar de volgende zwangerschapstest. Je fysieke integriteit wordt ook aangetast: onderzoeken door steeds verschillende assistenten, in fel verlichte ruimten. Een lichaam dat niet meer alleen

van jezelf voelt. Veel mensen zeggen dat je dat erbij moet nemen, maar het kan echt anders. Doe daar nog een cocktail aan hormonen bovenop die zowel je lichaam als je hoofd compleet in de war sturen, en het kan niet anders dan enorm zwaar doorwegen.

Je hebt jammer genoeg ook een kindje tijdens de zwangerschap verloren. Hoe verwerk je zo iets, als dat al mogelijk is?

Thuis trok ik me terug en leefde ik in ontkenning. Ik probeerde vanbinnen 'dood te gaan', te doen alsof het niet met mij gebeurde. Ik wilde al mijn gevoelens uitschakelen. In diezelfde periode waren twee vriendinnen zwanger. Ik was doodsbang voor een psychiatrische opname, waardoor ik mezelf zoveel mogelijk opsloot en zo min mogelijk mensen toeliet. Ze zouden me toch niet kunnen helpen, redeneerde ik. Ze konden mijn kindje niet terugtoveren. Voor mijn partner was dat eveneens zwaar. Ook hij verloor iemand aan wie hij al gehecht was en zag zijn vrouw door een hel gaan.

Ik weet niet exact hoe ik uit die zware dip ben geraakt. Deels op automatische piloot, vermoed ik. We hadden net een huis gekocht, gingen verhuizen en moesten daarvoor veel in orde brengen. Bovendien had ik een goed netwerk rondom mij: een betrokken psycholoog en psychiater,

Naast de psychosociale impact van een fertiliteitstraject weegt ook het fysieke gedeelte ervan zwaar door: “Je fysieke integriteit wordt aangetast, onderzoeken door steeds verschillende zorgverleners, in fel verlichte ruimten ... een lichaam dat niet meer alleen van jezelf voelt.”

een mobiel crisisteam en ook mijn eigen familie. Ik wilde hen en mijn man trouwens niet aandoen wat mij was overkomen, namelijk iemand verliezen van wie je onnoemelijk veel houdt. Het was een terugkerend gevecht binnen in mezelf.

Je hebt er inmiddels een weg met heel wat dieptepunten opzitten. Kan je daar iets meer over vertellen?

In het begin van het fertiliteitstraject heb ik geprobeerd om positief te denken en kon ik vaak op het goede hopen. Ik bezocht al snel een psycholoog, vooral om me te helpen ontspannen. Helaas klikte het niet. Tegelijk voelde ik me toen sterk genoeg om het zonder te doen. Maar vrij gauw zakte ik dieper en dieper weg, vermoedelijk door een combinatie van factoren: de hormonen, heen en weer geslingerd worden tussen angst en hoop, de vele consultaties gecombineerd met een job en studies, iemand in de familie die wel vlot mama werd.

Ik voelde me afglijden, voelde hoe ik het werk niet meer aankon en begon mijn hoop op een goede afloop te verliezen. Op een avond belandde ik na een overdosis medicatie op de spoed. Pas toen, zes maanden nadat we aan het traject begonnen, startte er mentale hulp op. In de persoon van een psychiater met wie ik gelukkig wel een klik had. Maar afstemming met de fertiliteitsafdeling of,

nog beter, met een gespecialiseerde psycholoog was er niet.

De maanden daarna bleef ik aanmodderen. We zetten het traject on hold tot ik steviger in mijn schoenen zou staan. Wat later kreeg ik alsnog een spontane, regelmatige cyclus. Maar ook dan bleef een zwangerschap uit. Mentaal was er geen verbetering, al startte er langzaam extra hulp op: een nieuwe psycholoog met wie het klikte, hulp aan huis door een crisisteam, ondersteuning met medicatie. Ondanks de goede hulp crashte ik op een gegeven moment zo hard dat ik gedwongen werd opgenomen na een suïcidepoging. (Over die gedwongen, traumatische opname in de psychiatrie schreef Laura De Houwer eerder het boek *Ik moest braaf zijn*, red.)

In je boek vertel je over de goedbedoelde reacties uit je omgeving. Maar vaak verergeren die de situatie alleen maar?

Heel wat mensen proberen iets te zeggen om te helpen; iets dat ze van anderen hoorden of dat voor hen wel werkte. Zoals: “Je moet het even loslaten, er zo mee bezig zijn is niet goed.” Maar hoe laat je iets los? In het geval van een kinderwens is dat quasi onmogelijk. Het is zoiets existentieels. Sommigen reikten ook andere mogelijkheden aan: adoptie, pleegzorg,

draagvrouwschap. Pistes die we zelf overwogen hadden, maar die om verschillende redenen niet in aanmerking kwamen. Bovendien zijn die alternatieven ook lange en intensieve processen.

Anderen zeiden dan weer dat het ooit wel goed zou komen, dat je moet blijven hopen. Als ik in de toekomst kon kijken en zou weten dat het ooit ging lukken, dan had ik wel rust kunnen vinden, denk ik oprecht. Maar het niet-weten maakt je gek. Want er zijn altijd mensen die wel ongewenst kinderloos blijven. Toen ik ons kindje verloor, waren er mensen die zeiden dat het beter was zo. Dat het baby'tje toch niet levensvatbaar zou zijn geweest, dat het de natuur is waaraan je niets kan veranderen. In theorie klopt dat en weten ouders dat meestal wel. In de praktijk heb je daar echt geen boodschap aan.

Ondertussen loopt er een prachtige dochter in je huis rond en ben je in de pen geklommen. Wat was je motivatie om dit boek te schrijven?

Een deel van het boek schreef ik al voor zij werd geboren, toen we een eerste zwangerschap verloren. Het verdriet dat ik toen voelde, zelfs al was ik maar kort zwanger, was zo overweldigend dat ik hoopte door het opschrijven ervan de taal te vinden om mijn pijn te uiten. En om anderen die iets soortgelijks meemaken erkenning te bieden.

“Er zou standaard psychische hulpverlening moeten worden aangeboden”, aldus Laura De Houwer over het fertiliteitstraject: “Verder is differentiëren nodig. Elke patiënt heeft andere noden en gevoeligheden. Elk traject is anders. Zorg op maat is essentieel.”

Want zelfs een (heel) vroege miskraam kan enorm veel pijn doen. Na de geboorte van onze dochter schreef ik de rest van het verhaal. Ik kreeg een beter zicht op het volledige plaatje; ons hele traject en hoe ik beetje bij beetje afgleed, maar ook weer rechtkrabbelde en langzaam het vertrouwen in mijzelf en mijn lichaam terugwon. De nood aan mentale zorg onderlijnen is een van mijn hoofddoelen met dit boek, maar ook aantonen welke impact een kinderwens kan hebben en hoe mensen een dergelijk traject ervaren en doorworstelen.

In je vorige boek *Ik moest braaf zijn* schreef je over wantoestanden in de psychiatrie. In dit boek heb je het over disempowerment, waarbij de mens achter het traject wordt vergeten. Wat bedoel je daarmee?

Een fertiliteitstraject is zo ingeburgerd dat het bijna bandwerk is. Het is iets normaal geworden, terwijl het als wensouder helemaal niet zo voelt en net heel ingrijpend is. Dat zorgt voor een clash: de buitenwereld, inclusief artsen en hulpverleners, vindt het vaak vanzelfsprekend, terwijl je zelf met heftige en soms ongekende emoties wordt geconfronteerd. Ook heerst het idee dat, als je een kind wil, je er alles voor over moet hebben. We leggen onze toekomst volledig in handen van artsen, omdat zij medisch geschoold zijn en het op dat vlak waarschijnlijk

het best weten. Daardoor durven we soms niet tegen hen ingaan, niets in vraag stellen, geen second opinion vragen of onze eigen wensen en noden niet kenbaar maken.

Wat moet er volgens jou anders of beter bij een fertiliteitstraject?

Er zou standaard psychische hulpverlening moeten worden aangeboden. Dat kan ook buiten het strakke kader van een therapieconsult. Verder is differentiëren nodig. Elke patiënt heeft andere noden en gevoeligheden. Breng die in kaart. Bij bevallingen wordt vaak vooraf een ‘geboorteplan’ opgesteld. Zoiets kan ook bij de start van een fertiliteitstraject. Wat heb je daarbij nodig? Wat zijn no-go’s en must-do’s? Hoe sta je tegenover medische onderzoeken? Welke mensen uit je omgeving kunnen worden ingeschakeld? Moet er bij het inplannen van afspraken rekening worden gehouden met praktische zaken zoals een werkrooster of de opvang van andere kindjes? Blijf vooral het unieke van de mens zien. Elk traject is anders. Zorg op maat is essentieel.

Wat wil je nog meegeven aan wensouders die worstelen met het vervullen van hun kinderwens?

Bouw een fijn team van mensen om je heen. Dat is erg belangrijk. Blijf in verbinding treden met je partner, als die er is, of met je omgeving. Probeer je niet schuldig

te voelen wanneer je vrienden met kinderen mijdt; als het goede vrienden zijn die weten van je kinderwens, dan is daar begrip voor. Zoek mentale ondersteuning. Dat hoeft niet altijd in de persoon van een psycholoog te zijn, maar dat kan wel, ook als je geen extreme psychische problemen ervaart. Wandelen in de natuur, sporten, ontspanningsoefeningen doen, deelnemen aan een lotgenotengroep ... Het zijn allemaal voorbeelden van hoe je mentaal goed voor jezelf kan zorgen.

Luister daarnaast naar je lichaam, vaak zit je intuïtie goed. Wil je van gynaecoloog of ziekenhuis veranderen? Doe dat dan, verkien de opties. Ook wanneer je je goed voelt bij je arts, is het belangrijk om voor je noden op te komen. Sommige aspecten mogen dan buiten je bereik liggen of zijn niet onderhandelbaar, maar vaak zijn er toch mogelijkheden om iets zo aangenaam mogelijk voor jou te maken.

Heb je nood aan een gesprek, dan kan je terecht bij Tele-Onthaal op het nummer 106 of via chat op www.tele-onthaal.be

Zit je met vragen over zelfdoding, dan kan je terecht bij de Zelfmoordlijn op het nummer 1813 of via www.zelfmoord1813.be

Het draagvrouwschap vandaag

Ondanks het juridische vacuüm

© Shutterstock.com

K

De procedure voor draagvrouwschap wordt in ons land succesvol toegepast: bij gebrek aan wettelijk kader gelden in de fertiliteitscentra protocollen en grondige medische en psychosociale screenings om het ouderschapsproject tot een goed einde te brengen

inderen wensen en krijgen is van alle tijden. In een wereld waarin geen enkel levensplan nog is voorgeschreven, is het al dan niet hebben van kinderen een bewuste keuze geworden. Wie ongewenst kinderloos is, botst op veel drempels en zelfs taboes. Voor hen zijn er tal van behandelingen mogelijk in fertiliteitscentra, maar een dergelijk traject heeft zijn uitdagingen. Een fertiliteitsbehandeling die het meest verstrekkend en het minst wettelijk geregeld is, is draagvrouwschap.

Eline Cautaerts

In een enquête van De Maakbare Mens geven fertilitespatiënten aan dat ze extra professionele ondersteuning kunnen gebruiken: psychosociale begeleiding tijdens het fertiliteitstraject is hoognodig, net zo goed voor de persoon die de behandeling ondergaat als voor de partner

Een kwestie van alle tijden

Beeld het je even in. Een gemiddeld Vlaams gezin uit de jaren 1950 laat zich fotograferen. Waarschijnlijk zijn alle gezinsleden keurig uitgedost en begeven ze zich naar de studio van de dorpsfotograaf. Hoeveel kinderen staan er op die foto, denk je? De kans dat je nu “twee, maximum drie” zegt, is klein. We stellen ons - terecht - een kroostrijk gezin voor. Dat men een kinderwens had en die ook vervulde, leek toen vanzelfsprekend. Onze samenleving was er overigens naar ingericht: vrouwen bleven thuis voor de kinderen of werden zelfs ontslagen zodra ze huwden. Het was hun taak om voor de kinderen te zorgen. Dat voorbehoedsmiddelen nauwelijks bestonden of werden ‘weggepreekt’, hielp bij het in stand houden van het rollenpatroon. Er kwam weinig keuze bij kijken, kinderen krijgen was nu eenmaal wat je deed.

Vandaag gaat het er wel even anders aan toe. De toekomst ligt voor niemand nog vast. Jonge mensen staan voor heel wat uitdagingen: een diploma halen, een job zoeken, een woning verwerven, aan zelfontplooiing doen, een sociaal netwerk uitbouwen en ook nog kinderen krijgen. Stuk voor stuk ambities die een beslissing en een plan van aanpak vergen. Bij die kinderwens komt ook tijdsdruk kijken, want zelfs in een leven vol andere plannen tikt de biologische klok. Men spreekt ook wel

van het dertigersdilemma: hoe te beslissen welke richting je aan je leven geeft en hoe alle balletjes in de lucht te houden? Kinderen wensen en krijgen is niet langer een vanzelfsprekende, maar een bewuste keuze geworden.

Ondanks de complexer wordende omstandigheden leven we nog steeds in een wereld waarin iedereen wordt geacht kinderen te wensen en ze vlot te krijgen. De veronderstelling dat iedereen kinderen wil, klopt op zich niet. Er bestaan verschillende redenen om geen kinderen te hebben. Gaande van bezorgdheid omtrent het bevolkingscijfer over praktische en logistieke bezwaren tot persoonlijke overwegingen. Bewust kinderloos betekent zeker niet altijd gewenst kinderloos: sommige mensen hadden erg graag kinderen gewild, maar het leven heeft er anders over beslist.

Een existentiële dimensie

Wat door de jaren heen niet is veranderd, is dat kinderen krijgen onze existentiële kant treft. Wie kinderen wenst, maar niet (vlot) zwanger raakt, kan een breed palet aan problemen ervaren. Naast individueel gemis, verdriet en onmacht botst men soms op onbegrip en ongelukkige vragen en reacties in de omgeving. Men lijkt wel eens van de ene babyborrel naar het andere kinderfeestje te moeten hollen. Het typische “en wanneer is het aan jou?” is niet van de lucht.

Of men raakt verloren tussen “we houden het liever stil zolang we zelf geen zekerheid hebben” en “ik zou graag mijn hart luchten”, met alle eenzaamheid van dien. Zelfs schuldgevoelens zijn niet ondenkbaar: niet zelden heeft iemand met een onvervulde kinderwens het gevoel de eigen relatie onder druk te zetten of de (schoon)ouders kleinkinderen te ontzeggen.

Ook mannen ervaren strubbelingen met hun kinderwens. Hun positie is grotendeels onderbelicht, zowel in het onderzoek als in het ziekenhuis. Al te vaak associeert men de zorgende ouderrol met de vrouw. Bij een fertiliteitsbehandeling of een zwangerschap gaat het natuurlijk bij uitstek over haar lichaam. Dat neemt niet weg of versterkt soms zelfs dat mannen problemen, misverstanden en taboes kunnen ervaren.

Uitdagingen voor de fertilitespatiënt

Voor wie niet vlot zwanger raakt, we spreken over één koppel op zes, verplaatst de voortplanting zich vaak van de slaapkamer naar de fertilitetskliniek. Romantiek verdwijnt ten voordele van technologie. De waaier van mogelijke behandelingen is breed: van cyclusmonitoring, hormoonstimulatie en kunstmatige inseminatie, al dan niet met donorsperma, tot icsi of intracytoplasmatische spermatische injectie, waarbij in het labo een zaadcel in een eicel wordt geïnjecteerd en in de baarmoeder een embryo wordt teruggeplaatst.

De waaier van mogelijke fertiliteitsbehandelingen is breed: van cyclusmonitoring, hormoonstimulatie en kunstmatige inseminatie, al dan niet met donorsperma, tot icsi, waarbij in het labo een zaadcel in een eicel wordt geïnjecteerd en in de baarmoeder een embryo wordt teruggeplaatst

Waar nodig kan dat zelfs met genetisch onderzoek op het embryo om een ernstige ziekte bij het toekomstige kind te voorkomen. Toch is er niet voor iedereen een pasklare oplossing beschikbaar. Hoe geavanceerd de technologie ook is, de slaagkans van een fertiliteitsbehandeling is niet in steen gebeiteld. Geluk en wanhoop liggen soms enkele cellen van elkaar verwijderd.

De Maakbare Mens, een organisatie die werkt rond nieuwe medische technologieën en de bijbehorende ethische en maatschappelijke vragen, bevroeg fertiliteitspatiënten over de pijnpunten tijdens de behandeling en peilde naar hun suggesties ter verbetering. De patiënten geven aan dat ze bij die emotionele rollercoaster extra professionele ondersteuning kunnen gebruiken. Psychosociale begeleiding is hoognodig en vandaag nog niet voor iedereen voldoende beschikbaar. Opnieuw, net zo goed voor de persoon die de behandeling ondergaat als voor de partner.

Daarnaast vertellen fertiliteitspatiënten dat ze zich op professioneel vlak in onmogelijke bochten wringen. Zeker wanneer men de werkgever voorlopig niet wil inlichten, komt men vaak in een spreidstand terecht. Een pick-up van eicellen, de terugplaatsing van

een embryo of een controle-echo houdt geen rekening met een teamvergadering of een noodgeval op het werk. En dan zijn er nog de cruciale telefoontjes met meer nieuws uit het ziekenhuis die op elk moment, zelfs tijdens de werkuren, kunnen komen. Vaak is het op de toppen van de tenen lopen om de professionele verwachtingen in te lossen of gaat het wettelijk verlof op aan doktersbezoeken.

Draagvrouwschap toegelicht

De fertiliteitsbehandeling die waarschijnlijk het meest tot de verbeelding spreekt, is draagvrouwschap. We hebben het over draagvrouwschap en niet draagmoederschap, volgens het advies van het Belgisch Raadgevend Comité voor Bio-ethiek, omdat draagvrouwen niet de bedoeling hebben om zelf moeder van het kind te worden.

In de fertiliteitscentra in eigen land is alleen draagvrouwschap met een eicel van de wensmoeder of van een donor mogelijk. We spreken dus over een persoon die zwanger is voor een koppel met een kinderwens zonder dat zij haar eigen DNA met de baby deelt. De wensouders nemen meteen na de geboorte de zorg voor de baby en de ouderrol op. De wensouders verwerven ook het juridische ouderschap, al is daarvoor een adoptieprocedure na de geboorte nodig.

De impact van draagvrouwschap is groot en niet toevallig is de behandeling bij heteroparen doorgaans de allerlaatste optie na een lang traject. Bij homoparen is het dan weer vaak de enige manier waarop ze een genetisch eigen kind kunnen krijgen.

Wie in eigen land een draagvrouw wil inschakelen, moet daarvoor iemand vinden. We hebben geen databanken of agentschappen voor kandidaat-draagvrouwen, dus wensouders moeten zelf op zoek in hun eigen kring. Wie een zus of een enthousiaste vriendin heeft, heeft een opmerkelijke stap voor op wie er geen heeft. Nog vóór de behandeling kan worden overwogen.

België heeft geen wet inzake draagvrouwschap. Dat betekent niet dat het verboden is. Het wil alleen zeggen dat het niet wettelijk verankerd is en dat zorgt voor onzekerheid. Zo zijn de afstammingsregels vandaag niet op maat van draagvrouwschap. Momenteel is een baby juridisch in beginsel het kind van de vrouw die bevalt. Wil zij alleen draagvrouw zijn, dan zijn we aangewezen op een adoptieprocedure die ten vroegste twee maanden na de geboorte kan worden opgestart. Zolang de procedure loopt, blijft de draagvrouw de juridische moeder, hoewel alle zorgtaken bij de wensouders liggen.

De impact van draagvrouwschap is groot en niet toevallig is de behandeling bij heteroparen doorgaans de allerlaatste optie na een lang traject; bij homoparen is het dan weer vaak de enige manier waarop men een genetisch eigen kind kan krijgen

In ons land bieden vier fertiliteitscentra een behandeling met draagvrouw aan. Die baseren zich niet op de wet, want die ontbreekt. Ze hanteren uiteraard wel bepaalde principes. Zo wordt er niet aan commercieel draagvrouwschap gedaan en is er het beginsel van kwaliteitsvolle zorg en zorgvuldigheid. Binnen de centra gelden protocollen en grondige medische en psychosociale screenings om het ouderschapsproject tot een goed einde te brengen.

De procedure wordt succesvol toegepast, al is dat dus alleen de verdienste van die fertiliteitscentra die de behandeling verzorgen. Toch zijn ook de centra op een bepaalde manier terughoudend: voorlopig staat de deur van de kliniek niet open voor alleenstaanden, man of vrouw, die hun kinderwens via een draagvrouw willen vervullen. Het blijft wachten op een wet die het juridische vacuüm voor draagvrouw en wensouders opheft en ook de centra de ondersteuning biedt die nodig is.

In het buitenland

Wie in eigen land geen zicht op een draagvrouw heeft of de adoptieprocedure of juridische onzekerheid wil vermijden, kan dat alleen door een draagvrouwtraject in

het buitenland te starten. Dat werpt enkele heel specifieke problemen op. Het ene buitenland is immers het andere niet. In bepaalde staten van de Verenigde Staten is draagvrouwschap weliswaar commercieel, maar beter geregeld dan bij ons: de begeleiding van draagvrouwen, de matching van draagvrouw en wensouders, een correcte vergoeding voor de draagvrouw, nauwkeurige medische zorgen ... het blijkt er mogelijk. Er zijn echter ook andere landen, denk aan Oekraïne of Mexico, die eerder berucht dan bekend zijn om het draagvrouwschap.

Wie voor behandeling naar het buitenland wil, moet zelf uitzoeken of het agentschap betrouwbaar is, of de draagvrouw correct wordt behandeld, of het juridische ouderschap in orde komt, enzovoort. Bovendien is een behandeling in het buitenland duur en dus niet voor iedereen weggelegd. Het ontbreken van een wet drijft mensen naar andere landen en benadeelt dus rechtstreeks diegenen die een behandeling in het buitenland niet kunnen betalen.

Meer informatie en verhalen

Beeld het je even in. Je bent een persoon of een koppel uit de jaren 2020 en je hebt

een kinderwens. Zwanger raken verloopt moeilijk, vanwege een medische reden of gewoon omdat je een partner van hetzelfde geslacht hebt of alleenstaand bent. Waarschijnlijk maak je je zorgen en probeer je orde te scheppen in de verwarring en het verdriet dat je treft.

Veronderstellen we even dat je op zoek wil naar informatie over fertiliteitsbehandelingen. Hoe begin je daaraan? Het antwoord op de vraag is niet voor de hand liggend. Wie online gaat zoeken, moet zich een weg banen door verschillende informatiebronnen waarvan niet altijd duidelijk is hoe recent en correct ze zijn. Daarnaast bestaan er allereerste online fora of groepen op sociale media, maar ook daar rijst de vraag hoe betrouwbaar de informatie is.

De Maakbare Mens bouwde met de hulp van de verschillende Vlaamse fertiliteitscentra een website die informatie en verhalen uit het leven gegrepen samenbrengt. Wie meer wil weten, kan naar www.ikwileenkind.be surfen. En voor wie nieuwsgierig is, maar liever luistert, is er de podcastreeks over kinderwens, te vinden op de website van De Maakbare Mens.

“Ik ben 1 op 6”

Over zwangerschapsverlies

© Shutterstock.com

H

Mensen die een zwangerschapsverlies ervaren, rouwen vaak in stilte en eenzaamheid, terwijl het wel om een ingrijpende gebeurtenis gaat; verdriet hebben en pijn tonen mag, ook praten kan belangrijk zijn om het gebeuren een plaats te geven

et begin van het leven is niet altijd rozengeur en maneschijn. Niet elke zwangerschap verloopt vlekkeloos. Op 18 juli 2022 verloor presentatrice Julie Van den Steen haar kindje tijdens de zwangerschap. Ze besloot een podcast te maken over zwanger zijn, over het verlies en het rouwproces. De titel *Ik ben 1 op 6* verwijst naar het aantal zwangerschappen dat eindigt met een verlies.

Evelien Vandenbussche

Bespreekbaar maken

Julie Van den Steen deelt niet alleen haar persoonlijke verhaal in de podcast, ze spreekt ook met bekende en onbekende lotgenoten en experts. Ze wil het stille verdriet en de eenzaamheid doorbreken en de vragen uitdiepen waarmee zij en andere vrouwen en mannen na een dergelijk verlies zitten. De podcast is een zoektocht naar antwoorden en maakt zwangerschapsverlies bespreekbaar.

Geen enkele situatie is dezelfde, maar het gevoel en gemis zijn wel vergelijkbaar. Daarom ging Julie met zes verschillende mensen praten die het verlies elk op hun manier ervaren. De podcast bestaat bijgevolg uit zes delen, elk met een eigen verhaal, aangevuld met andere getuigenissen en ervaringen van professionele krachten.

Een greep uit de podcast

Actrice en zangeres Tine Embrechts verloor achttien jaar geleden een kindje tijdens haar zwangerschap, nadat ze eerder van haar oudste zoon was bevallen. Ze besepte niet echt wat er gebeurde. Nietsvermoedend ging ze op controle en toen bleek dat de baby was overleden. Terwijl ze enkele dagen daarvoor vertelde dat ze zwanger was, deed zich net het omgekeerde in haar lichaam voor ... Haar toenmalige echtgenoot was een Mexicaan en in die cultuur wordt helemaal anders en opener met rouw omgegaan. Intussen heeft Tine vier zonen. Ze heeft hen wel nog niet verteld wat er achttien jaar geleden is gebeurd.

Zanger en tatoeëerder Tijs Vanneste maakte als vader negen keer een zwangerschapsverlies mee. Sinds zijn vierentwintigste droomde hij van kinderen, maar toen hij rond zijn dertigste zijn vrouw leerde kennen, bleek al snel dat hij met verminderde vruchtbaarheid kampte. Hij voelde zich schuldig en verantwoordelijk tegenover zijn partner. Samen hebben ze een fertiliteitstraject van tien jaar doorlopen, met icsi-behandelingen. Praten als koppel is heel belangrijk, maar daarnaast zoekt elke persoon zijn eigen manier om stoom af te blazen. Bij zijn vrouw, die kunstenaar is, ging dat via haar werken. Door wat je hebt meegemaakt, beleef je de zwangerschappen intenser en bewuster, aldus nog Vanneste. Ondertussen heeft het koppel twee zoontjes.

Politicus Bart Tommelein is vijf keer papa en zes keer opa. Als vader maakte hij een zwangerschapsverlies in een vroeg stadium mee. Hij verloor ook een kleindochter; ze had een aandoening waarbij de kans op overleven heel miniem was. Zijn dochter nam de moeilijke beslissing om vroegtijdig te bevallen. Intussen heeft ze een gezonde tweeling ter wereld gebracht. Bart vindt dat je verdriet mag hebben en pijn mag tonen. Praten is heel belangrijk, maar niet altijd makkelijk als je heel dicht bij iemand staat. In Oostende, thuishaven van Tommelein, is er voor sterrenkindjes ook plaats in het geboortebos en staat er een kunstwerk op de kinderbegraafplaats. Daarnaast voerde de stad een sterrenregister voor stilgeboren kindjes in, ook voor degenen die niet officieel worden erkend.

VTM-sportanker Lies Vandenberghe werd na de geboorte van haar oudste zontje met twee zwangerschapsverliezen geconfronteerd. De eerste keer moest ze medicatie nemen, de tweede keer was een curettage noodzakelijk. Dat speelde zich ook nog eens in de coronaperiode af. Lies kaart aan dat de aanpak en de inrichting van de zorg in ziekenhuizen beter kan, bijvoorbeeld op het vlak van communicatie, het feit dat iedereen in dezelfde wachtzaal zit ... Zij had de neiging om zich op haar werk te storten. Van haar collega's kreeg ze veel steunbetuigingen. Inmiddels is ze mama van een tweede zontje. Die zwangerschap heeft ze wel helemaal anders beleefd, de tegenslagen hebben haar als persoon veranderd.

Schrijfster Ellemieke Vermolen was negenendertig weken zwanger, toen men vaststelde dat haar jongste zontje niet meer leefde ... Aanvankelijk ging ze in een soort overlevingsmodus, want er diende een begrafenis geregeld te worden. Ze volgde EMDR-therapie (staat voor Eye Movement Desensitization and Reprocessing en wordt toegepast bij mensen die een traumatische ervaring hebben opgedaan, red.) en ze spitste zich toe op haar bezigheden. Ellemieke besloot een boek te schrijven over alles wat ze had meegemaakt. Niet zozeer met het idee om het te publiceren, maar eerder voor zichzelf en haar andere kinderen. Ze is ervan overtuigd dat het lichaam mee rouwt, meditatie was voor haar dan ook een goede uitlaatklep.

© Pieter-Jan Vanstockstraeten / Photo News

Met haar podcast over zwangerschapsverlies wil Julie Van den Steen het onderwerp bespreekbaar maken

Het verdriet blijft volgens haar altijd bestaan, maar op een andere manier. Uiteindelijk vind je opnieuw kracht en krijgt het verdriet een plekje. De tijd die daarvoor nodig is, is voor iedereen anders.

Zangeres Kato Callebaut verloor haar kindje na ongeveer zeven weken zwangerschap. Net voor een optreden kreeg ze bloedingen en na controle was het vruchtje verdwenen. Nadien had ze paniekaanvallen voor elk optreden. Daarvoor zocht ze hulp bij een therapeut. Kato heeft een auto-immuunziekte, waardoor ze samen met haar man een ivf-traject diende te doorlopen. Wanneer een eerste plaatsing niet lukte, kon ze dat wel relativeren. Na het nemen van rust en tijd, gaat hun kinderwens in vervulling. Kato is inmiddels bevallen van een dochtertje.

Een huisvandeMens in je buurt

Loopt het leven even niet zoals gehoopt en heb je er behoefte aan om te praten, ook na een zwangerschapsverlies? Dan kan je in een huisvandeMens terecht voor gesprekken. Je kan er ook aankloppen voor een vrijzinnig humanistische afscheidsplechtigheid.

Daarnaast zijn er heel wat huisvandeMens die Wereldlichtjesdag organiseren, een ingetogen moment van troost en verbinding, ieder jaar op de tweede zondag van december. Dan worden alle overleden kinderen herdacht met tekst, muziek en licht. Je vindt het huisvandeMens overal in Vlaanderen en Brussel in je buurt.

Het recht om te kiezen en te rouwen

Verborgen verdriet uit de schaduw halen

© Shutterstock.com

We spreken over schaduwverdriet of verborgen verdriet wanneer er sprake is van niet-erkende rouw - zoals na een abortus - waardoor je weinig of geen steun ervaart, je verdriet vaak niet ten volle kan uiten en je het recht om te rouwen niet krijgt of niet denkt te verdienen

Zo, en nu kop op en door, hè”, zei de dokter tegen me tijdens de kortste afspraak die ik ooit bij een arts had, precies drie seconden na het innemen van een abortuspil die op een pijnstiller leek en twee minuten voor ik op de fiets terug naar huis zat, wachtend op de uitdrijving. Dat kon beter, dacht ik. Maar ik had tenminste het recht om die keuze te maken. Wat ik niet voelde, was dat ik het recht had om te rouwen. En ik ben niet alleen.

Eva Oris

Een bewuste keuze

“Ik heb er zelf voor gekozen, mag ik dan wel rouwen?”, dat is een vraag die veel vrouwen zich na een abortus stellen. We kunnen hier

ook over zwangerschapsafbreking spreken, maar ik kies voor het woord abortus. Niet omdat ik vind dat dat hét juiste woord is, maar omdat ik mezelf zou tegenspreken

wanneer ik het over verborgen verdriet heb in woorden die verdoezelen. Ik maak hier een keuze en dat doe ik heel bewust. En die keuze mag worden benoemd.

“Het is niet mijn lichaam, dus ook niet mijn keuze”, dat is dan weer een gedachte waar mannen of partners vaak mee worstelen. Als rouw na abortus al taboe bij vrouwen is, dan is dat taboe er bij mannen niet minder om. Of het nu gaat om het gevoel geen recht op verdriet te hebben of net om schaamte of schuldgevoel er géén verdriet bij te voelen, het blijft vaak onbesproken. Rouw na abortus blijft veelal ongezien, onbesproken, verborgen.

Schaduwverdriet

We spreken over schaduwverdriet, verborgen verdriet, *disenfranchised grief* of rechteloos verdriet wanneer er sprake is van niet-erkende rouw, waardoor je weinig of geen steun ervaart, je verdriet vaak niet ten volle kan uiten en je het recht om te rouwen niet krijgt of niet denkt te verdienen. Doordat het verdriet niet maatschappelijk gelegitimeerd wordt, wordt toegang tot ceremonies of plechtigheden, publieke rituelen en het openlijk uiten van gevoelens beperkt. Collectieve, culturele rituelen zoals ze bijvoorbeeld wel in Japan bestaan - *mizuko kuyo* of herdenkingsceremonies voor ‘waterkinderen’ - hebben in onze maatschappij nog geen ingang gevonden.

We kunnen schaduwverdriet in vijf categorieën opdelen, zonder het te willen oversystematiseren. Bij een eerste vorm gaat het om verdriet dat wordt geminimaliseerd, omdat het niet als ‘rouwwaardig’ wordt gezien, zoals na het verlies van een foetus (“het is niet alsof je écht een baby hebt verloren”). Een tweede soort betreft het verdriet wanneer de relatie met diegene om wie we rouwen, gestigmatiseerd is, zoals bij het overlijden van een minnaar. Bij een derde groep gaat het om rouw waarvan de oorzaak gestigmatiseerd is, zoals na een ‘keuze’ als abortus. Een vierde type is wanneer de persoon die rouwt niet serieus wordt genomen, zoals kinderen, ouderen, personen met een mentale beperking, iemand van een ander gender (“jij kan dat nooit begrijpen”). De laatste categorie ten slotte is wanneer onze manier van rouwen niet herkenbaar is, bijvoorbeeld wanneer iemand er naar ons persoonlijk of cultureel aanvoelen te stoïcijns onder blijft, te lang rouwt of er net niet over wil praten.

Het recht om te rouwen

Er vinden in ons land gemiddeld 17.000 abortussen per jaar plaats. Dat abortus zonder medische redenen tot twaalf weken na de bevruchting sinds 1990 is toegestaan, is bekend. Wat minder is geweten, is dat het tot 2018 duurde om abortus ook uit het strafwetboek te halen. Dat het tot slechts enkele jaren geleden als ‘een moreel laakbare daad’ werd benoemd, heeft ongetwijfeld bijgedragen aan de taboesfeer.

Maar ook daarna blijft het een omstreden thema, met veel voor- en tegenstanders en hevige discussies met vaak harde woorden. Toch zijn het niet alleen de extreme stemmen of de harde woorden die het verdriet rond abortus in een schaduwhoekje doen kruipen. Het zit in de gewone taal, in onze alledaagse omgang met elkaar, in de vergelijking tussen gradaties van verdriet die we aan anderen neigen op te leggen: “Jij hebt minder recht op jouw verdriet, want ik vind dat dat andere verdriet erger is.”

Een betrokkene verwoordt het als volgt: “Ik voel mij zo alleen. Ik durf er niet over te spreken, omdat ik niet kan inschatten hoe mensen zullen reageren. Ik wilde erover vertellen, maar werd door mijn moeder teruggefloten, omdat ze het ongevoelig van me vond. Mijn nichtje had immers ooit een miskraam gehad en zij had daar níét voor gekozen. Dat deed me zo eenzaam voelen. Mijn verlies was ondergeschikt aan een ander verlies en mijn verdriet dus ook. Dus ik zwijg.”

Eenzaam in een hoekje

Wanneer ons verlies niet als zodanig wordt erkend, blijft ook het verdriet in de schaduw. In een donker hoekje in de kamer waar we het liefst het licht zouden aansteken, maar niet durven. Een hoekje dat we dus angstvallig gaan vermijden.

Het is in die eenzaamheid, in dat schaduwhoekje dat het gevoel van schuld en schaamte bevestigd wordt. Versterkt zelfs.

Waarom schamen we ons eigenlijk? Vanwaar komt dat schuldgevoel?

Wellicht hadden we nooit gedacht om ooit voor de keuze te staan. Misschien omdat

de stemmen in het debat nog steeds in extremen vervallen, van ‘baas in eigen buik!’ tot ‘abortus is moord!’, waarbij de uitroepetekens de woorden lijken uit te schreeuwen. Omdat het wel degelijk over leven en dood gaat. Waar dat leven dan juist begint, is al onderwerp van discussie. Over de morele status van de foetus wordt er hevig gedebatteerd met als doel om een antwoord te vinden op de vraag: is abortus nu eigenlijk moreel te verantwoorden of te veroordelen?

Een discussie die wellicht nooit uitgeklaard zal worden, en misschien - en ik zeg dit voorzichtig - in het midden gelaten mag worden. Is het moreel statuut überhaupt relevant? Ik weet het niet. Ik denk het niet. Want wat voor mij voelde als leven, voelt voor een ander als een hoopje cellen.

Een persoonlijk afscheidsritueel

Naast de mogelijkheid om op een veilige manier over ons verdriet te spreken, kunnen rituelen een grote rol in het verwerkingsproces spelen. Collectieve rituelen met een maatschappelijke basis zijn een sterk signaal. Die hebben we niet in België, hoewel de sterretjesweiden langzaamaan in opkomst zijn. Maar ook hier bestaat er nog een drempel wanneer het om een abortus gaat: “Ben ik hier wel welkom? Stoot ik anderen tegen de borst?”

Afscheidsrituelen zoals we ze kennen, zijn ook geen optie. Als je je kindje onder de 140 dagen zwangerschap verliest, wat in ons land bij abortus om niet-medische redenen onvermijdelijk het geval is, kan je het kindje niet erkennen en wordt er geen mogelijkheid voorzien om je kindje te begraven. Het heeft niet ‘bestaan’.

Maar dat wil niet zeggen dat we geen rituelen of plechtigheden kunnen bieden. In samenwerking met het huisvanDeMens kan een persoonlijk ritueel gemaakt worden, helemaal op maat. Het geeft erkenning aan het verlies, bestaansrecht aan het verdriet: het mag er zijn.

Nee, ik ben niet alleen. Wij zijn met velen. En wij mogen rouwen.

* * *

“Een mamagevoel is altijd juist”

Over bewust jong ouderschap

© Shutterstock.com

Kinderen krijgen is steeds meer een keuze geworden en minder een verplichting of sociale norm: mensen nemen vaker de tijd om eerst een stabiele omgeving, relatie en financiële situatie op te bouwen vooraleer ze aan gezinsuitbreiding doen

Ben je daar wel klaar voor? Wacht toch nog even, je bent zo jong.” Hoewel het vroeger normaal was om op jonge leeftijd kinderen te krijgen, is dat wat bewust jonge ouders tegenwoordig vaak te horen krijgen wanneer ze aankondigen dat er een baby op komst is. De sociale normen zijn gekeerd. Het levensdoel van vrouwen is niet langer om snel en veel kinderen te krijgen. Toch wordt er soms wel bewust voor gekozen om er vroeg aan te beginnen.

Daphne Siozos

Cijfers

Al jarenlang stijgt de gemiddelde leeftijd waarop vrouwen moeder van hun eerste kindje worden. Volgens een rapport uit 2021 van het Studiecentrum voor

Perinatale Epidemiologie was de gemiddelde leeftijd waarop een moeder in Vlaanderen haar eerste kind kreeg 29,6 jaar. Dat is al een lichte stijging in vergelijking met enkele jaren voordien, namelijk

29,1 jaar in 2018, maar een aanzienlijke stijging wanneer we die leeftijd met 1987 vergelijken. Toen werden vrouwen gemiddeld op hun 25,7 jaar voor de eerste keer mama.

Het is niet alleen de leeftijd waarop mensen voor het eerst kinderen krijgen die stijgt. Volgens Statbel, het Belgische statistiekbureau, neemt ook de algemene leeftijd waarop nog kinderen worden geboren toe. Bij 21 procent van de geboorten in België in 2021 was de moeder 35 jaar of ouder, in vergelijking met 7,2 procent in 1992. Ook het aantal moeders van ouder dan 40 is in die periode sterk gestegen, van 0,8 naar 4,2 procent.

De trend is in heel Europa gelijkaardig: men wacht langer met het krijgen van kinderen. De redenen zijn voor de hand liggend. Het gebruik van anticonceptie is steeds wijder verspreid, vrouwen studeren vaker verder en zijn actiever leden van de arbeidsmarkt. Carrière maken wordt belangrijker. Zowel mannen als vrouwen in rijke landen vinden het essentieel om financieel stabiel te zijn voor ze aan kinderen beginnen. In de huidige maatschappij krijgen jonge mensen steeds vaker te maken met onzekerheden over hun financiële toekomst: hoge vastgoedprijzen, inflatie en mogelijke jobonzekerheid. Het duurt dan ook wat langer vooraleer mensen hun eigen financiële situatie stabiel genoeg vinden om er een kind bij te nemen.

Bewuste keuze

Door die combinatie van keuzemogelijkheid en financiële instabiliteit besluiten veel mensen om later kinderen te krijgen. Hoewel die keuze in sommige gevallen complexer is, ongepland of ongewenst, is dat de algemene tendens. Maar er zijn ook mensen die er toch bewust voor kiezen om, tegen de huidige norm in, vroeg aan kinderen te beginnen. In veel gevallen gaat het om gezinnen die al deels 'gesetteld' zijn. Ze hebben de gewenste financiële situatie bereikt: ze hebben een job en een eigen stek.

Dat is ook het geval bij Mayke, 23 jaar: "In onze situatie vond ik het belangrijk dat we financieel stabiel waren. Mijn partner en ik kochten in 2018 ons eerste appartementje, we hebben allebei een goede job en bovendien hebben we ook allebei een auto. Het was duidelijk dat wij ons kindje alles zouden kunnen geven."

Vorig jaar, toen ze 22 was, beviel ze van haar zoontje Vick. Wanneer ze, voor ze

© Shutterstock.com

De gemiddelde leeftijd waarop mensen kinderen krijgen, neemt al jaren toe in heel Europa; toch zijn er ook ouders die er bewust voor kiezen om er, tegen die tendens in, vroeg aan te beginnen: "Je voelt zelf het best aan of je er klaar voor bent", aldus de 23-jarige Mayke

zwanger was, soms over haar kinderwens sprak, kreeg ze vaak te horen: "Wacht jij nog maar even, want je bent nog zo jong." Toch was het voor Mayke een zeer bewuste keuze. "Ik was 200 procent zeker dat ik mama wilde worden", zegt ze.

Duidelijk moedergevoel

Niet dat ze haar hele leven al wist dat ze jong moeder zou worden: "Nee, dat dacht ik niet, maar het gevoel is gekomen en ging niet weg. Het was op een zonnige dag bij mijn ouders op het terras. Mijn zus met haar bolle buikje was er ook aanwezig. 'Mag ik eens voelen?', vroeg ik, zonder te weten wat ik nadien zou ervaren. Eén hand op haar buik en duizend-en-een gevoelens gingen door mijn lichaam. Ik besepte dat ik dat ook wilde. Ik wilde ook een bol buikje vol geluk en ik wilde mama worden. Heel subtiel bracht ik het bij mijn partner aan, maar die zei meteen dat hij er nog niet klaar voor was. Ik heb weken met dat gevoel rondgelopen, tot we een weekendje naar de zee gingen. Daar hebben we toen samen beslist dat ik ging stoppen met de anticonceptiepil. Dat was ergens eind juli in 2020. In januari 2022 werd ik uiteindelijk mama van een prachtig zoontje Vick. Ik heb dus nog eventjes geduld moeten hebben."

Gelukkig reageerde haar omgeving positief: "Iedereen was heel gelukkig en blij. Het was namelijk geen geheim dat we heel graag een

kindje wilden. Ik heb in mijn dichte familie of vriendenkring dus niet echt een stigma rond jong ouderschap ervaren, maar ik geloof wel dat dat er nog is."

Klaar voor

De vraag of er voor- of nadelen aan jong ouderschap zijn, is voor Mayke moeilijk te beantwoorden. "Dat is voor iedereen anders. Mijn mening over jong ouder worden, is dat je zelf het best aanvoelt of je er klaar voor bent. De mening van buitenaf doet er niet toe. Zolang jij maar gelukkig bent."

Het belangrijkste is dat kinderen krijgen steeds meer een keuze is geworden en minder een verplichting of sociale norm. Mensen nemen vaker de tijd om een stabiele omgeving, relatie en financiële situatie op te bouwen voor ze eraan beginnen. In sommige situaties, zoals bij Mayke, is dat vroeger dan in andere, maar dat wil niet zeggen dat kleine Vick daarom minder geliefd is. "De eerste weken na de bevalling leefde ik vaak in onzekerheid. Ik was een onervaren 22-jarige vrouw die net mama was geworden en er kwam ontzettend veel op mij af. Maar ondertussen twijfel ik er geen seconde meer aan dat ik het even goed doe als een mama van 30 of een mama die al kindjes heeft. Want een mamagevoel is altijd juist."

OuderKracht in uitdagende tijden

Inspireren, ondersteunen en verbinden

© Shutterstock.com

OuderKracht, opvoeden in uitdagende tijden is een reeks webinars van het Humanistisch Verbond en wil focussen op de beleving van ouders: hoe omgaan met bepaalde uitdagingen van het ouderschap en hoe er kritisch en verbindend naar kijken?

Opvoeden blijft een uitdagende taak en is niet eenvoudig. Het is meer dan ooit belangrijk om te weten hoe je ouders daarbij kan ondersteunen en begeleiden. *OuderKracht*, een initiatief van het Humanistisch Verbond, wil ouders via laagdrempelige activiteiten inspireren, ondersteunen en verbinden. De organisatie biedt onder andere webinars aan die zich op de beleving van ouders vandaag richten.

Joke Goovaerts

De reeks webinars *OuderKracht, opvoeden in uitdagende tijden* is een project dat in de lente van 2023 van start ging. Ondertussen werden al diverse onderwerpen behandeld, zoals stress en drukte in het gezin, hoe de liefde vasthouden in de tropenjaren, het opbouwen van ondersteunende netwerken, hoe omgaan met al dat opvoedingsadvies ... In 2024 gaat de reeks verder.

Samen met Dorine Coolen, educatief medewerker bij het Humanistisch Verbond en drijvende kracht achter het project, blikken we terug en kijken we naar de toekomst van dit boeiende initiatief.

Hoe is het Humanistisch Verbond op het idee voor dit project gekomen?

Voor het Humanistisch Verbond zijn ouders

altijd een voor de hand liggende doelgroep geweest. Ze komen steeds op de voorgrond. Het zit in de historiek van onze sociaal-culturele vereniging. Denk maar aan de Oudervereniging voor de Moraal, de uitbouw van de vrijzinnige feesten ...

Met dit initiatief proberen we de werking een nieuw elan te geven en leggen we de

focus graag op de beleving van ouders vandaag. Wat betekent het om ouder te zijn? Waar kampen ouders mee? Waar lopen ze tegenaan en wat hebben ze nodig? Hoe kunnen we ouders letterlijk in hun kracht zetten? OuderKracht is een naam die de lading wel dekt.

Jij bent de drijvende kracht achter het project en zelf ouder?

We hebben het project samen met het team uitgewerkt. Ik ben zelf moeder van twee kinderen en ik merkte dat het niet zo vanzelfsprekend is om ouder te zijn. Er is veel individualisering, maar toch ervaar je ook de noodzaak om je verbonden te voelen. We leven letterlijk op kleine eilandjes naast elkaar, in onze huisjes en tuintjes, heel afgebakend. Er is heel wat stress om alle ballen in de lucht te blijven houden. Via sociale media worden we met allerlei opvoedingsadviezen om de oren geslagen. Er is zoveel gaande rond ouderschap en opvoeding. Dat kan je als ouder heel wankel maken.

En OuderKracht heeft een andere of meer specifieke invalshoek?

Opvoeden en ouderschap is een maatschappelijk verhaal. Denk maar aan de manier waarop we werken, hoe we onze kinderen opvoeden, de kinderdagverblijven, het schoolsysteem ... Veel ouders stellen bepaalde systemen in vraag.

OuderKracht heeft ook een vrijzinnig humanistische invalshoek?

Inderdaad, durf ernaar te kijken en durf ook in je kracht te staan. Maak je eigen keuzes zonder altijd aan de maatschappelijke verwachtingen te willen voldoen, al is dat absoluut niet gemakkelijk. Durf te reflecteren, durf naar dat alles te kijken en durf het in vraag te stellen. De thema's van de eerste reeks webinars waren daartoe heel bewust gekozen. We zijn geen opvoedorganisatie. Het is niet de bedoeling dat we tips en tricks geven of dat we je nu eens gaan vertellen hoe je je kind moet opvoeden. We willen inspireren en triggeren, en de insteek daarbij is: hoe is het voor jou als ouder, hoe beleef jij het en hoe wil jij kritisch naar de maatschappelijke systemen kijken? De ouders staan centraal. De experts en de ouders zijn gelijkwaardig.

© Joke Goovaerts

Dorine Coolen over de webinars van *OuderKracht*: "Er ontstaat een forum met input om te reflecteren en te connecteren. Ouders putten daar kracht uit, omdat ze beseffen dat ze niet alleen zijn. En ze krijgen een stem waarnaar wordt geluisterd."

De ouders benaderen de experts ook op een kritische manier?

Tijdens de webinars is er tijd om vragen te stellen en om samen met de ouders te reflecteren. De reeks is nog nieuw en het is nog zoeken. Naast de webinars willen we in de toekomst ook fysieke activiteiten, debatten, boekvoorstellingen enzovoort organiseren. En we trekken het initiatief natuurlijk ook open naar grootouders en andere opvoedfiguren.

Dat is voor de toekomst?

Nu zijn we nog netwerken aan het uitbouwen, ook met diverse partners. We willen dat ouders goed omringd worden en dat er een breed netwerk ontstaat. De webinars gaan ook gepaard met een soort van mildheid. Ouders beseffen dat ze niet de enigen zijn die met bepaalde uitdagingen worstelen en twijfels hebben. Het is herkenbaar en daardoor voel je je verbonden. En dat geeft kracht.

Na iedere webinar vragen jullie ook steeds een evaluatie?

Dat geeft ouders de kans om, na de rush van de maatschappij, verdiepend na te denken. Er ontstaat een forum met input om te reflecteren en om met andere ouders of met de sprekers te connecteren. Ouders putten daar kracht uit, omdat ze beseffen dat ze niet alleen zijn. En ze krijgen een stem waarnaar wordt geluisterd.

We zijn een toekomstige generatie aan het opvoeden. Als je de ouders daarbij steunt, dan geef je ze de kracht en de kans om voor zichzelf te zorgen en om bewust over allerlei zaken na te denken. Dat komt de volgende generaties ten goede.

Hoe selecteren jullie de thema's en de experts voor de webinars?

Ik zit in diverse oudergroepen en sta zelf in de praktijk. Ik spreek ouders aan en stel vragen. Wat leeft er bij jou? Waar heb je behoefte aan? De thema's moeten maatschappelijk relevant zijn en ook in een humanistische opvoedingsvisie passen. Wat bedoelen we daarmee? Weg van het autoritaire, niet de waarheid in pacht willen hebben, maar openstaan voor dialoog en reflectie. Gelijkaardigheid tussen ouder en kind, en inzetten op verbinding. We willen inspireren met opvoedthema's, waarbij de invalshoek steeds dezelfde is. Hoe beleven ouders dit? Worden zij genoeg ondersteund om de tips - bijvoorbeeld, je hebt een dorp nodig om een kind op te voeden - te kunnen toepassen? Hoe gaat het écht met ouders?

OuderKracht

De webinars *OuderKracht*, opvoeden in uitdagende tijden vinden telkens plaats op een dinsdagavond om 19.30 uur.

Kan je er de avond zelf niet bij zijn? De webinars worden opgenomen en zijn gedurende een maand beschikbaar op het YouTubekanaal van het Humanistisch Verbond.

Meer informatie en inschrijven via: www.humanistischverbond.be of secretariaat@humanistischverbond.be

Het relaas van een kersverse vader Stilstaan bij een onvoorspelbare reis

© Shutterstock.com

De reis naar het vaderschap is een odyssee met vele facetten, geweven met draden van verwachting, angst, vreugde en onvoorwaardelijke liefde: het is een verhaal dat niet eenvoudig te verklaren is en een divers spectrum aan emoties bevat

Een ouder worden is een transformerende ervaring die vaak begint met onzekerheid en uitmondt in een reis vol diepgaande emoties en onverwachte uitdagingen. Op ons eigen pad hebben mijn partner en ik vooral gemerkt dat men het veel en vaak heeft over wat het met het lichaam van de zwangere persoon doet. Maar wat doet het met je als medeouder?

Philipp Kocks

Over wat het aanstaande ouderschap met het lichaam en de gevoelens van de zwangere vrouw doet, wordt er veel gepraat, maar niet of nauwelijks over hoe een partner of medeouder zich zou moeten voelen of wat die kan doen, en dat kan soms wel binnenkomen

Van ratio naar emotie

Mijn geliefde en ik begonnen aan deze reis na een periode van diepe reflectie en veel gesprekken, waarbij we lang niet zeker wisten waarom we eigenlijk een kind in ons leven zouden willen. Aanvankelijk bekeken we het idee vooral rationeel. We waren diepgelukkig en onze beide carrières liepen goed. Waarom zouden we die mooie status quo willen riskeren voor een kind? Maar het rationele werd langzaam bijgestaan door een subtiel emotioneel verlangen. Uiteindelijk omarmden we gretig het vooruitzicht van het ouderschap.

Ons pad was echter niet rechtlijnig. Vruchtbaarheidsproblemen vertroebelden onze pogingen en leidden ons naar ivf-behandelingen. Het moment waarop we vernamen dat mijn partner zwanger was, was een onwerkelijke mix van vreugde, geluk en angst. Het was een moment waarop de stroom van emoties de grenzen van rationaliteit deed vervagen, waardoor ik me afvroeg wat nu de 'juiste' manier van voelen was. Te midden van alle onzekerheid realiseerde ik me hoe belangrijk het is om het heden te omarmen en om mezelf toe te staan het moment te ervaren zonder de last van vooraf bepaalde emoties.

Gevoelens die alle kanten op gaan

De zwangerschap zelf was een periode die gekenmerkt werd door uitkijken naar de toekomst, maar eigenaardig genoeg ook door een groot verschil in emotie tussen de twee toekomstige ouders. Mijn partner maakte heel wat fases door. Dat ging van grote vreugde over nervositeit tot nestdrang en op het einde zelfs een gezonde dosis angst. Ikzelf bevond me in een staat van stabiele anticipatie, maar worstelde met de abstracte aard van het aanstaande vaderschap. Gesprekken over die gevoelens met aanstaande en bestaande medeouders waren schaars, wat tot een overwegend rationele aanpak van mijn kant leidde, waardoor ik mijn eigen emotionele diepgang vaak in twijfel trok.

Naarmate de uitgerkende datum naderde, nam mijn opwinding natuurlijk wel toe. De dag van de komst van onze dochter was op zijn zachtst gezegd 'emotioneel intens'. Ik voelde een mix van ontzag, angst en diepe bewondering voor de sterkte die mijn partner tentoonspreidde. Ik was getuige van de rauwe kracht van de natuur die al op die manier bestaat sinds de eerste zoogdieren de aarde bevolken.

De hevigheid van het gebeuren

Tijd wordt een vreemd iets als je partner aan het bevallen is. Hij versnelt en vertraagt tegelijkertijd. Ik zal nooit in staat zijn om me volledig in te leven in wat de persoon die daadwerkelijk aan het bevallen is, op dat moment voelt, maar ik kan wel voor mezelf zeggen dat het emotioneel de meest intense dag van mijn leven was. Natuurlijk zijn het vooral goede gevoelens. Want hoewel veel mannen me vooraf waarschuwden dat ik me compleet nutteloos zou voelen op dat moment, heb ik dat nooit zo ervaren.

Maar toch waren het niet alleen positieve emoties die ik voelde. Terwijl mijn partner in een paar uur tijd veranderde van 'nooit meer' naar 'ik zie ons nog wel een tweede kind krijgen', was en ben ik nog steeds een beetje in shock door de hevigheid van het hele gebeuren. Ik weet nog altijd niet of ik ooit bereid zal zijn om dat opnieuw te beleven. Misschien zal ik dat alles na verloop van tijd kunnen rationaliseren, maar het zal zeker een poos duren.

Dat is het belangrijkste dat ik tijdens het hele proces heb geleerd. Terwijl de persoon die het kind draagt, ter wereld brengt en borstvoeding geeft een heel intern systeem

Even meekijken in de richting waarnaar je baby staart of kruipt, kan je een hele nieuwe wereld tonen en je een ander perspectief geven: gewone dingen worden buitengewoon, beschilderd met de kleuren van verwondering en nieuwsgierigheid

heeft om haar door dat proces heen te helpen, fysiek maar ook emotioneel, heb ik dat niet. Er wordt ook bijna niet gepraat over hoe een partner zich zou moeten voelen of wat die kan doen, en dat kan soms wel binnenkomen.

Een unieke reis voor ieder van ons

De overgang naar het vaderschap, hoewel emotioneel overweldigend, was niet zo uitdagend als verwacht. Maar dat hebben we vooral te danken aan onze opmerkelijk kalme en tevreden baby. Heeft ze honger? Eén keer luid roepen. Duurt het te lang? Ja, dan laat ze het ons wel weten, maar dat is onze eigen fout natuurlijk.

Het verschil tussen de angstaanjagende verhalen van anderen en onze gelukzalige realiteit benadrukt voor mij nog maar eens dat elk relaas anders is. Misschien een kleine tip aan ouders: laat de angstverhalen over ouderschap even achterwege bij toekomstige ouders. Ze zijn al bang genoeg.

Tijdens deze tocht realiseerde ik me het gevaar van ongevraagd advies. Ouderschap is voor elk individu en elk koppel een unieke reis die vooraf bepaalde begrippen en maatschappelijke verwachtingen overstijgt. In plaats van verhalen op te leggen, is het cruciaal om elke ervaring te vieren en om de verscheidenheid aan emoties die de odyssee van het ouderschap vormgeven, te erkennen.

Door het vaderschap te omarmen, heb ik geleerd dat het een vloeiende, onvoorspelbare reis is, gekenmerkt door een groot aantal emoties die niet netjes gestandaardiseerd of in een hokje gestopt kunnen worden. Het gaat erom de onzekerheden te omsluiten, troost in het unieke van je eigen verhaal te vinden en de onvergelykbare momenten die de betekenis van het leven opnieuw definiëren, te koesteren. Ouderschap, zo ben ik gaan begrijpen, gaat niet over het naleven van maatschappelijke normen; het gaat over het maken van een persoonlijk verhaal, geweven met liefde, geduld en grenzeloze vreugde.

De eerste glimlach

Het pure geluk van het wiegen van mijn pasgeboren dochter en het voelen van haar adem tegen mijn borst, werd een verslaving die elke eerdere verwennenij overtrof. En als dat nog niet genoeg is, kan ik ten zeerste de eerste glimlach van je kind aanraden. Het vaderschap voegde weliswaar een nieuwe dimensie aan mijn leven toe, maar ik verdwyn niet uit ons vorige bestaan. Alle activiteiten spelen zich nu gewoon af met een verwonderde kleine minimens op sleeptouw.

De reis naar het vaderschap heeft emoties in mij losgemaakt waarvan ik niet wist dat ze bestonden. Het is een pad van zelfontdekking geweest dat me diepgaande lessen over veerkracht, geduld en de diepte van menselijke verbondenheid heeft geleerd.

Mijn dochter heeft me een nieuw perspectief op de wereld gegeven. Ik zie het leven nu door de onschuldige ogen van mijn kind en verwonder me over de simpelste dingen. Even meekijken in de richting waarnaar mijn dochter staart, kan je een hele nieuwe wereld tonen. Gewone dingen zijn buitengewoon geworden, beschilderd met de kleuren van verwondering en nieuwsgierigheid van mijn dochter.

Bovendien heeft het vaderschap mijn prioriteiten opnieuw gedefinieerd. De ambities uit mijn jeugd hebben plaatsgemaakt voor dromen die draaien om het bieden van een verzorgende omgeving voor mijn kind, het koesteren van haar passies en het zijn van een standvastige steunpilaar in haar leven. De toekomst, ooit een vaag en ver concept, houdt nu de belofte in van gezamenlijke avonturen, gelach en de groei van onze verbondenheid.

Kortom, de reis naar het vaderschap is een odyssee met vele facetten, geweven met draden van verwachting, angst, vreugde en onvoorwaardelijke liefde. Het is een verhaal dat niet eenvoudig te verklaren is en een divers spectrum aan emoties bevat. Die reis van ganser harte omarmen, met al zijn complexiteiten en onzekerheden, heeft van mij niet alleen een ouder gemaakt, maar heeft ook mijn ziel verrijkt en me de ware betekenis van liefde en de oneindige capaciteit van menselijke verbondenheid geleerd.

Gezegd

“De stervelingen zijn gelijk: niet de geboorte, alleen de deugd maakt een onderscheid tussen hen.”

- Voltaire, Franse schrijver en Verlichtingsfilosoof.

“Het leven is het lawaai tussen twee ondoorgrondelijke stiltes. Stilte voor de geboorte, stilte na de dood.”

- Isabel Allende, Chileense journaliste en schrijfster.

“Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begiftigd met verstand en geweten, en behoren zich jegens elkander in een geest van broederschap te gedragen.”

- Artikel 1 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

“Het leven is een soortgelijk gedicht: het heeft begin en eind, maar een geheel is het niet.”

- Johann Wolfgang von Goethe, Duitse wetenschapper, schrijver en filosoof.

Eerste contact

Hoewel we de ervaring allemaal zelf hebben meegemaakt, kunnen we ons amper nog voorstellen hoe we als pasgeboren baby de wereld hebben beleefd. Het moet alleszins bijzonder zijn geweest, want onze zintuigen zijn de eerste weken van ons bestaan nog volop in ontwikkeling.

Het gehoor is bij de geboorte al beter ontwikkeld dan het zicht, maar ruiken doet de baby het best - of toch al vrij goed. Het is ook het reukvermogen dat de baby aanspreekt om de moederborst te zoeken.

Na één week kan de baby op basis van de geur al het verschil bepalen tussen de mama en een andere vrouw, terwijl hij of zij op dat moment pas scherp ziet op een afstand van ongeveer twintig centimeter.

Rood is de eerste kleur die de baby kan onderscheiden en dat is pas het geval na een viertal weken in het leven. Het zintuig waarmee we als baby de wereld werkelijk en dan nog letterlijk tot ons nemen, is het gevoel, meer bepaald via de mond. Het is de eerste ‘overbrugging’ tussen ‘onze’ wereld en de buitenwereld.

Kom meer te weten over de zintuigen bij kinderen op: www.kindengezin.be

Geboorten

In 2022 waren er 63.284 geboorten in het Vlaamse Gewest: 32.429 jongens en 30.855 meisjes. Dat jaar werden er bijna 2.500 kinderen minder geboren dan in 2021 en bijna 500 meer dan in 2020. In vergelijking met het topjaar 2010 werden er in 2022 zo'n 6.795 minder kinderen geboren, een daling van 9,7 procent.

Meer op: www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/geboorten

Bert Goossens en Christophe Van Waerebeke

Bevolking

De welvaart in de wereld neemt steeds toe. Een gevolg daarvan is dat er gemiddeld minder kinderen worden geboren. Vooral in ontwikkelingslanden ligt het geboortecijfer hoog. Doordat mensen langer leven, neemt de wereldbevolking toch toe. Al begint de groei wel te vertragen.

Vandaag zijn we met meer dan 8 miljard mensen. De Verenigde Naties voorspellen dat de wereldbevolking in 2050 ongeveer 9,7 miljard inwoners zal tellen en in 2100 ongeveer 10,9 miljard. Daarna verwacht men dat de bevolking zou beginnen te krimpen.

Herinneringen

Heb je je ooit al afgevraagd waarom we ons zelden iets uit onze peuter- en kleutertijd kunnen herinneren, laat staan van toen we baby waren?

Als driejarige kleuter leren we meer woorden en korte zinnen te gebruiken. Daardoor gaan we gebeurtenissen voornamelijk in de vorm van talige herinneringen opslaan en dat ten koste van non-verbale herinneringen of sporen in het geheugen in de vorm van een beeld, handeling of gevoel. Die laatste worden dan moeilijker in het geheugen ‘teruggevonden’. Het geheugen structureert zich vanaf die leeftijd vooral in of door taal.

Toch kunnen ervaringen uit de prille levensjaren je nog onbewust beïnvloeden, hoewel de toegang tot die herinneringen is afgesloten. Dat komt vooral voor bij traumatische ervaringen en angsten uit de vroege kindertijd. Je voelt dan dat er iets was, maar je kan niet vertellen wat, omdat de taalcode ontbreekt.

SID-INS 2024

Haasrode: 11 tot 13 januari

Gent: 25 tot 27 januari

Genk: 1 tot 3 februari

Kortrijk: 8 tot 10 februari

Antwerpen: 22 tot 24 februari

OPENLESDAGEN 2024

Krokusvakantie: 12 tot 16 februari

INFODAGEN 2024

Zondag 17 maart

Zondag 28 april

Zondag 1 september

JE EERSTE DAG ALS STUDENT

16 september 2024

VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Kurt Van Eeghem

Kurt Van Eeghem is presentator, acteur en schrijver

© Isabelle Pateer

Een uiterst merkwaardig tafereel

Predestinatie. Voor een dergelijk duur woord neem ik volgaarne het etymologisch woordenboek ter hand, want een misinterpretatie is al te gauw geschied. Het weergaloze boek omschrijft het als 'goddelijke voorbeschikking', terwijl ik eerder dacht aan een letterlijke vertaling van *praedestinatio*, een woord waarmee al in het oude Rome 'voorbeschikking' werd bedoeld. Het goddelijke maakt mijn queeste leuker, want ik wil het hebben over een in wezen vreemd gedrag waar zorgzame burgers, telkens ze hun hondje uitlaten, met wie ze al dan niet uittrekbaar via de leiband zijn verbonden, zich toe laten verleiden.

Nadat het huisdier de grote boodschap op de stoep heeft gedeponeerd, verschijnt prompt het plastic zakje dat om de hand van het baasje wordt gewikkeld, zodat hij of zij het gevoeg in één vloeiende beweging en zonder onaangenaam contact met de smurrie kan optillen en verzamelen in de recipiënt. Is daar enige 'goddelijke voorbeschikking' mee gemoeid, het was geen onderdeel van de queeste, maar zorgt wel voor een vrolijke toets.

Elk baasje dat zich tot tweemaal daags tot dergelijke handelingen laat verleiden, mag men dat ritueel niet onthouden, elk hart is breekbaar. Dat ritueel, die dagelijkse opeenvolging van handelingen consacreert de liefde tussen mens en dier. Na het verzamelen van de excrementen door het hondje op een arduinen tegel of een fraai aangelegd grasperkje en de inzamelactie van het baasje worden beide als het ware een twee-eenheid.

Het zal u niet verbazen dat ik dat ritueel applaudisserend begroet - is het niet daardoor dat onze schoenen proper blijven? Welaan dan, dank aan de zorgzame burgers, ze verdienen het om later samen met hun geliefde huisdier in een of andere hemel te worden opgenomen. Telkens ik vloekend mijn schoenen aan een stoeprand afveeg, besef

ik dat er nog veel bekeringsjiver vandoen is, vooraleer alle hondenbezitters zich het ritueel toe-eigenen.

Beschouw het voorgaande als een inleiding, want wat volgt is de ware reden voor dit schrijven. Op zekere zondagochtend keer ik terug van de bakker, beladen met een lading pistolets - mijn voorkeur gaat uit naar tijgerbroodjes - ontvouwt er zich een uiterst merkwaardig tafereel. Net voor ik mijn straat inwandel, passeer ik een aardig pleintje met wat gras, mooie hoge bomen, een bankje en ... gelieve dit te noteren ... een vuilnisbak van de gemeente.

Wie schetst mijn verbazing toen ik, nauwelijks enkele stappen van dat straatmeubilair verwijderd, een goed gevuld poepzakje vond. Het lag niet eens verstopt. Het was een correct dichtgeknoopt zwart poepzakje, twijfelen was de waarheid negeren. Mijn gedachten sloegen op hol. Had het baasje, na de inspanning van het buigen, een inzinking ondervonden? Werd hij of zij onwel? Was het pakketje uitgelopen en de hand bevuild? Kortom, een spervuur aan mogelijkheden passeerde de revue.

Maar sinds die eerste keer tref ik elke zondag ter hoogte van de vuilnisemmer een mooi gevuld poepzakje aan, netjes dichtgeknoopt en schijnbaar willekeurig neergelegd. Is hier nog sprake van enige 'goddelijke voorbeschikking', mag ik dergelijk gedrag predestinatie noemen? Ik kan mij al moeilijk voorstellen dat iemand wordt geboren met het voornemen om als volwassene achter een hond aan te wandelen met plastic zakjes, dus schiet mijn verbeelding te kort bij wie zijn mooi verpakte drollen een paar meter van een vuilnisemmer achterlaat.

De mens is een vreemd wezen, ik kan daar niet aan uit.

Vrijzinnig Ronse

We zijn te gast bij Vrijzinnig Ronse, een unieke plek in het hartje van de Vlaamse Ardennen. Verschillende vrijzinnige organisaties uit de regio hebben er een onderkomen in een voormalige koffiebranderij, alle verzameld onder één dak en noemer.

Dimitri De Smet

Vrijzinnig Ronse staat garant voor een bruisend verenigingsleven, en dat dankzij het Vrijzinnig Centrum De Branderij, de lokale afdelingen van het Willemsfonds, het Vermeylenfonds en het Humanistisch Verbond, en het huisvandeMens. Samen staan ze in voor de werking in de Zuidstraat te Ronse. Recent is het centrum volledig opgesmukt en het resultaat mag er zijn. Het pand oogt beter dan ooit tevoren. En door het samenbrengen van de verscheidene organisaties valt er ook een waaier aan diverse activiteiten te beleven.

In eerste instantie is er de gebruikelijke dienstverlening van het huisvandeMens, en daarnaast ontstaan heel wat onderlinge samenwerkingen spontaan bij het organiseren van evenementen. Zo is er een actieve werkgroep lezingen die het afgelopen jaar onder anderen Johan Braeckman, Hans Claus, Dirk Verhofstadt en Christophe Busch naar Ronse bracht.

Er is ook Jazz Bites, een maandelijks afterworkparty op initiatief van een vrijwilligster. Zij zorgt voor een ongedwongen sfeer en draait plaatjes uit haar grote collectie jazzmuziek, iedere eerste vrijdag van de maand. Het initiatief kende zelfs al twee live edities, waar het Emiel Verneert Trio en het Dieter Limbourg Trio het beste van zichzelf kwamen geven. Muziek speelt dan ook een centrale rol in de werking. De midzomer- en midwintervieringen gaan steevast

gepaard met muzikale optredens. Zowel blueslegende Roland Van Campenhout als singer-songwriter Bruno Deneckere waren er reeds te gast.

Ook voor liefhebbers van kunst is het Vrijzinnig Centrum De Branderij een geliefkoosde plek. Tal van tentoonstellingen openden er al hun deuren. Aftrap traditioneel bij de jaarlijkse nieuwjaarsreceptie, met bijvoorbeeld een duotentoonstelling van kunstenaars Toon Boeckmans en Karel Thienpont. *Eindpunt* en *Perfect Imperfections* zijn dan weer twee rondreizende tentoonstellingen die in Ronse halt hielden, met daaraan gekoppeld activiteiten en workshops rond belangrijke thema's als levenseinde, taboes en schoonheidsidealen. Geregeld zijn er ook samenwerkingen met de Kunstacademie Vlaamse Ardennen. Werken van de afdeling grafiek en nadien van de keramiekklass zijn er tentoongesteld.

Vrijzinnig Ronse heeft zijn plaats gevonden binnen de lokale gemeenschap en de harten van de Ronsenaars. Steeds vaker brengt het mensen van allerlei pluimage samen en laat dát nu net de bedoeling van het open huis zijn.

Meer informatie over Vrijzinnig Ronse vind je online op: www.vrijzinnigronse.be en www.facebook.com/hvdmRonse

© Carine Van Ceunebroecke

fotos © Vrijzinnig Ronse

Blikkenwerpers

DWAALZIN

Blikkenwerpers is een jaarlijks participatief kunstproject, georganiseerd door vrijwillige makers. De editie van 2023 vond plaats in Antwerpen, Brussel en Gent, met als overkoepelend thema zorg in al haar uiteenlopende betekenissen.

Daphne Sizos

Blikkenwerpers is het succesvolle resultaat van een samenwerking tussen Dwaalzin, de jongerenwerking van deMens.nu, en Hujo, de humanistische jongeren, en wordt jaarlijks in september en oktober georganiseerd. Dwaalzin en Hujo zorgen voor de unieke locatie en daarna is het aan de vrijwilligers om een ware kunstexpo uit te werken. Bij de vrijwilligers zitten kunstenaars die allemaal hun eigen stijl en vorm hanteren, maar ook mensen die het organisatorische luik op zich nemen.

De expo's staan elk jaar in het teken van één overkoepelend thema. In 2023 was dat zorg, de voorgaande editie ging over persoonlijke vrijheid en zelfbeschikkingsrecht. De originele locaties zorgen steeds voor een interessante toevoeging en vormen zeker een deel van de ervaring. Zo ging de expo in Antwerpen door in de Blikfabriek, in Brussel in het Grand Hospice en in Gent werd met Broei samengewerkt. Naast de expo is er ruimte voor allerhande randactiviteiten. Dat gaat van slampoetry over muziekkavonden tot dragshows.

De editie van 2023 was alvast een enorm succes. De locaties voor de volgende expo's zijn nog niet bekend, maar zullen zeker opnieuw de moeite zijn. Meer informatie op: www.dwaalzin.nu

foto's © Jarrin van der Made

foto's © Anais Shooter

Vrijwilligers

van bij ons

“We hebben goed gewerkt”, zo klonk het na de bijeenkomst van de werkgroep herdenking. Met zeven vrijwilligers zijn ze, die de herdenkingsplechtigheid op 1 november in Westlede inhoud en vorm geven. Ze schrijven teksten, sprokkelen gedichten, kiezen muziekstukken ... Twee van die vrijwilligers van het huisvandeMens Gent en Eeklo delen hun engagement met ons.

Kathleen Van Steenkiste - foto's © Isabelle Pateer

Christine Vercammen

Hoe ben je als vrijwilliger bij het huisvandeMens beland?

Bij mijn pensionering in 2009 kwam na de eerste euforie van het dolce far niente al gauw de vraag: wat nu? In de tuin werken, boeken lezen, fietstochten maken ... Hoe leuk ook, is dat mijn toekomst? Via mijn huisarts leerde ik het huisvandeMens kennen, dat toen nog Centrum voor Morele Dienstverlening heette. Zo rolde ik als het ware in het vervolg op mijn professionele loopbaan.

Dit vrijwilligerswerk sluit aan bij je vroegere loopbaan?

Ik ben altijd gefocust geweest op mensen die het minder goed hebben in de samenleving. In de jeugdbeweging ging ik al op bezoek bij personen met een ziekte of een beperking. Dus de keuze om medisch maatschappelijk werker te worden was snel genomen.

Toen ik in 1981 naar Nederland verhuisde, kwam ik in de vrouwenkliniek van het Leids Universitair Medisch Centrum terecht. In die tijd kwam er steeds meer aandacht voor de emotionele impact van het verlies van een kind tijdens de zwangerschap of de geboorte. In samenwerking met een multidisciplinair team ging ik me daarop toeleggen. Dat resulteerde in verschillende wetenschappelijke publicaties en een doctoraatsproefschrift over professionele begeleiding bij perinatale sterfte. De titel *Met een goed gevoel* verwees naar de 'tevredenheid' achteraf bij de soms moeilijke beslissingen die ouders moesten nemen en naar de professionele begeleiding die hen daarbij had geholpen.

Waarom doe je dit vrijwilligerswerk?

Omdat het ook mij een goed gevoel geeft. Ik focus mij vooral op afscheidsplichtigheden. Families helpen om een mooi afscheid van hun geliefde te realiseren. Ik weet uit eigen ervaring hoe belangrijk dat is. In 2013 moest ik afscheid nemen van mijn man en ook ik kan op een deugddoende vrijzinnige plechtigheid terugkijken.

De positieve reacties van de nabestaanden na een plechtigheid, en dus ook hún goed gevoel, werken motiverend. Steeds weer andere mensen ontmoeten en een unieke, gepersonaliseerde tekst schrijven, blijf ik boeiend vinden. Evenals de andere activiteiten waaraan ik meewerk, zoals de jaarlijkse herdenking in Westlede, de Babelsoep en de Dag van de Gevangenisbezoeker in samenwerking met de Interlevensbeschouwelijke Werkgroep Gent. En *last but not least*, de warme en inspirerende contacten met de collega's, zowel consultants als vrijwilligers. Daarom doe ik het. En dus, aan de twijfelaars zeg ik: word vrijwilliger.

Vrijwilliger worden bij een huisvandeMens?

De keuzemogelijkheden voor vrijwilligerswerk binnen deMens.nu zijn groot. Of je jong bent of al wat ouder, veel tijd hebt of maar een paar uurtjes, of je plechtigheden wil verzorgen of administratief talent hebt ... je helpende handen zijn steeds welkom. Als vrijwilliger word je deskundig gecoacht en krijg je heel wat vormingsmogelijkheden.

Voor meer informatie kan je terecht in een huisvandeMens in je buurt. Adressen en contactgegevens vind je op de achterflap van dit magazine. Of online op: www.deMens.nu

Je kan ook mailen naar info@deMens.nu of intekenen via de website op: www.deMens.nu/vrijwilligers

Riet Dejonckheere

Hoe ben je ertoe gekomen om als vrijwilliger aan de slag te gaan bij het huisvandeMens?

Toevallig kreeg ik het magazine van deMens.nu in handen en nam ik contact op met het huisvandeMens voor een gesprek. Een paar maanden na het plotse overlijden van mijn man besloot ik de stap te zetten en de opleiding plechtigheden te volgen. Dat deed me enorm veel deugd. Die kleine groep met de twee schitterende coaches zorgde telkens voor een moment van troost en verademing.

Wat houdt je vrijwilligerswerk in en wat trekt je erin aan?

Ik heb mij geëngageerd voor groeifeesten, lentefeesten en relatieplechtigheden, omdat poëzie brengen en verhalen vertellen deel uitmaakten van mijn vroegere job als leerkracht woord. Ik had zin om met die ervaring iets zinvol te doen.

Waar ik ook altijd naar uitkijk, is de jaarlijkse herdenkingsplechtigheid op 1 november. Samen met de vrijzinnig humanistische consulenten en enkele vrijwilligers ondersteunen we de nabestaanden met een uurtje muziek, woord en/of beeld. Even stilstaan bij het verlies van een dierbare of geliefde en daarna een goede babbel hebben, vind ik een meerwaarde voor ieder van ons.

Wat motiveert je om dit vrijwilligerswerk te doen?

Vrijwilligerswerk is niet nieuw voor mij. Ik leer graag bij en iets voor anderen betekenen, is zo verrijkend. Het is als humanist telkens een uitdaging om iets nieuws en verrassends te presenteren dat een betekenis heeft. Voor de nodige ondersteuning daarbij kan ik altijd bij mijn mentor terecht.

Welke ervaring als vrijwilliger blijft je het meest bij?

Ik geniet van de reacties en commentaren van de genodigden bij een huwelijksplechtigheid of een lentefeest. Iedereen komt uitgelaten

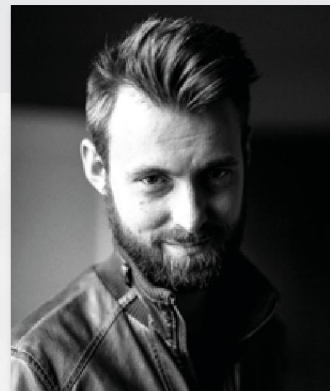
binnen en plots zijn ze allemaal stil en aandachtig tijdens de ceremonie. Zalig is dat. Die blij gezichten zien, is hartverwarmend. Dikwijls krijg ik ook de opmerking te horen: "We wisten niet dat zoiets bestond."

Om welke reden zou je andere mensen vrijwilligerswerk bij het huisvandeMens aanraden?

Het huisvandeMens is een gezellige ontmoetingsplek om te kletsen, te lachen en kennis op te doen. Je ontmoet er boeiende mensen en dat is voor mij essentieel. En er is meer dan voldoende afwisseling.

Een bank vooruit

Leerkrachten niet-confessionele zedenleer over hun vak

Naam: Kevin De Smet

Aantal jaren voor de klas: 10

Scholen: BS De Vogelzang, BS Melopee en BS De Dialoog

Studierichting: lager onderwijs

Jaren: 1ste tot en met 6de leerjaar

Hoe laat je de leerlingen in de lessen niet-confessionele zedenleer kennismaken met geboorterituelen in diverse culturen en levensbeschouwingen?

In het eerste leerjaar werk ik rond geboorterituelen in het kader van de interlevensbeschouwelijke competenties. Ik begin met de leerlingen verschillende geboortekaartjes te tonen en dan bespreken we de overeenkomsten en verschillen.

Zo ontdekken we aan de hand van symbolen, namen en teksten dat de kaartjes bij een bepaalde levensbeschouwing horen. Daarna gaan de kinderen creatief aan de slag en maken ze onder meer een geboortekaart voor zichzelf. Vervolgens zoomen we in op het belang van een naam als basis voor een eigen identiteit.

Verder in de les hebben we het over de geboortefeesten bij de verschillende levensbeschouwingen. De kinderen van de andere levensbeschouwingen vertellen hoe zij hun geboortefeesten beleven en dan schets ik hoe we dat bij zedenleer en het vrijzinnig humanisme aanpakken.

Ik geef ze eerst enkele algemene ideeën mee: dat de geboorte van een kind bijzonder is en dat we daar graag even bij stilstaan, dat we door te vieren het kind verwelkomen.

Dan komt het mooie en tegelijkertijd moeilijke gedeelte van mijn uitleg. In tegenstelling tot bij andere levensbeschouwingen zijn er bij atheïsten geen vaste gewoonten, is er geen uniforme aanpak. Je vult zo'n ceremonie of plechtigheid in zoals je dat zelf wil.

Dat is een cruciaal moment in de les. Voor sommige kinderen klinkt het nogal vreemd wat ik zeg en daar dreig ik ze ook wel kwijt te raken.

Dan geef ik enkele concrete voorbeelden en vertel ik hoe zo'n feest er kan uitzien, en daarop is hun enthousiasme weer helemaal terug. Vooral het idee van een schatkist, vol brieven van familieleden, die je pas op je achttiende mag openmaken, laat hun ogen blinken.

Het begin van het leven komt nog op een andere manier aan bod, wanneer we het in het zesde leerjaar over de evolutietheorie hebben. We gaan in een kring zitten en dan geef ik de leerlingen de geboortekaartjes terug die ze in het eerste leerjaar hebben getekend. Ik vraag hen hoe ze denken dat het leven ontstaat en na wat gegiechel over seks vraag ik hen hoe het eerste leven is ontstaan. En daarmee is de cirkel rond.

Wetenschap & religie

Een spannend duo

Patrick Loobuyck
Pelckmans, 2023
ISBN 9789463377171

In zijn nieuwste boek duikt Patrick Loobuyck in de geschiedenis van de wijsbegeerte: aan de hand van de verschillende denkbeelden krijgt de lezer inzicht in hoe wetenschap en religie zich tot elkaar kunnen of moeten verhouden

Hoe kunnen religie, zingeving en geloof zich verhouden ten aanzien van kennis, rede en wetenschap? Op die vraag wil Patrick Loobuyck in zijn nieuwste boek *Wetenschap & religie* een antwoord geven. Hij duikt daarvoor in de geschiedenis van de wijsbegeerte. Aan de hand van de verschillende denkbeelden krijgt de lezer inzicht in hoe wetenschap en religie zich tot elkaar kunnen of moeten verhouden.

Patrick Loobuyck is een Belgische godsdienstwetenschapper, moraalfilosoof en hoogleraar aan de Universiteit Antwerpen, waar hij verbonden is aan het Centrum Pieter Gillis, een reflectiecentrum voor actief pluralisme. Hij is een veelgevraagde spreker over thema's als levensbeschouwing, burgerschap en democratie.

Religie is van alle tijden en culturen. De evolutionaire psychologie biedt ons vandaag inzicht in hoe religie is ontstaan. We zijn als mensen nu eenmaal geprogrammeerd om te geloven dat er een doel achter alles zit. Kinderen denken spontaan dat het gras groeit opdat de koe zou kunnen grazen. Het is met andere woorden gemakkelijker om te geloven dat er een doel achter de werkelijkheid is dan om te aanvaarden dat we het resultaat van 'toevalligheden' zijn.

Om te begrijpen hoe wetenschap en religie zich tot elkaar (hebben) verhouden, ontleent Loobuyck drie topologische posities aan de Amerikaanse fysicus en theoloog Ian Barbour, een van de peetvaders van het vakgebied *science & religion*.

De *battlefield*-positie stelt dat wetenschap en religie in conflict zijn met elkaar. Er is immers geen bewijs voor de ziel, mirakels, reïncarnatie enzovoort. De nieuwe atheïsten, van wie Richard Dawkins misschien wel de bekendste is, vallen onder die positie. Loobuyck maakt hier de nuance dat wetenschap in het verleden vaak als doel had om de schepping beter te begrijpen.

Als reactie op dat perspectief heb je de *nothing in common*-posities die vinden dat wetenschap en religie beide over iets anders gaan. Wetenschap gaat over het hoe, religie over het waarom. Door de geschiedenis heen zijn er heel wat filosofen die die positie innamen, onder wie de grote Verlichtingsdenker Immanuel Kant.

Tot slot heb je de *togetherness*-posities die de opvattingen van de twee andere kampen trachten te overstijgen. Zij belichten vooral hoe wetenschap en religie elkaar kunnen versterken. Vaak vertrekt die positie vanuit een theologisch perspectief.

Loobuyck houdt een brede definitie van religie aan. De scope van het boek beperkt zich echter tot de historische relatie tussen wetenschap en religie in het Westen. Naast het christendom is er ook aandacht voor de islam. Het zou interessant zijn geweest, mochten er nog meer religies en levensbeschouwingen aan bod zijn gekomen, niet het minst het vrijzinnig humanisme.

Is het vrijzinnig humanisme geen logische synthese tussen enerzijds het omarmen van het wetenschappelijke denken en anderzijds de behoefte aan zingeving, spiritualiteit, rituelen ...? Het zou een interessante insteek voor een volgend boek zijn.

[bg]

Meer lezen?

Enkele andere boeken van Patrick Loobuyck zijn:

- *De seculiere samenleving*, 2013.
- *Samenleven met gezond verstand*, 2017.
- *Verdwaald in Verlichting, samen met Khalid Benhaddou*, 2019.
- *Burgerschap*, 2022.

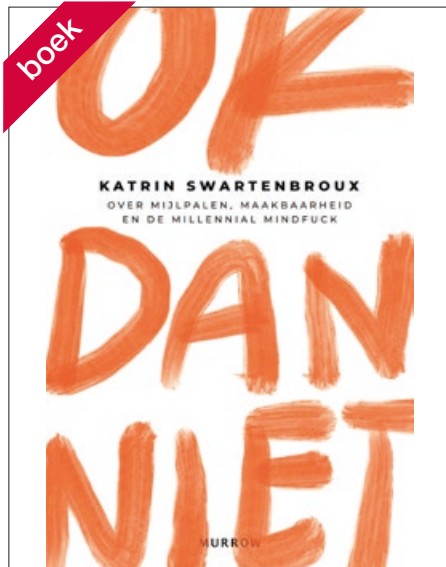
OK dan niet

Over mijlpalen, maakbaarheid en de millennial mindfuck

Katrin Swartenbroux

Murrow, 2023

ISBN 9789048867462

Het boek *OK dan niet* van journalist Katrin Swartenbroux begint met de iconische woorden van Bo Burnham: “That funny feeling.” Dat gekke gevoel van dreigende apocalyps en warme zomerlucht in de herfst. Het omvat bijzonder goed de sfeer van het boek dat om de *vibe shift* van dertigers draait: een kentering in het leven zoals het is. De millennials zijn een generatie die opgroeide met het idee dat alles mogelijk is. Je leven is niet meer uitgestippeld en je mag volledig zelf kiezen hoe je je bestaan invult. Een relatie, een kind, een huis ... Je kiest zelf wat en hoe. Maar wanneer die fameuze mijlpalen niet plaatsvinden en je op veel vlakken geen grip op je leven hebt, ben je dan echt volwassen?

Dat gevoel van volwassenheid lijkt dertigers vaak niet helemaal te bereiken. Zeker wanneer die traditionele hokjes van volwassenheid niet worden afgevinkt. Wat overblijft, is het idee dat je ergens tussenin bungelt en een ongemakkelijk gevoel wanneer iemand je mevrouw of meneer noemt. *OK dan niet* is een ode aan het twijfelen en het zoeken. Het boek is doorspekt met humoristische en herkenbare dilemma's die niet alleen aanzetten tot nadenken, maar ook tot het ondernemen van actie. Aansluitend bij het boek is er ook een podcastreeks.

[jp]

Hebben en zijn

Dimitri Verhulst

Atlas Contact, 2022

ISBN 9789025473143

In zijn roman *Hebben en zijn* onderzoekt Dimitri Verhulst onze nakende eindigheid. Na een auto-ongeval met fatale afloop belandt hoofdpersonage Malodot abrupt in een instelling, waar hij dient af te kicken van het leven. Dat alvorens finaal de dood te kunnen bereiken. Geen makkelijke taak, beseft hij al snel. Na een vruchteloze zoektocht naar zijn wederhelft die, zo blijkt, niet bij het ongeluk is omgekomen, moet Malodot zijn nieuwe realiteit onder ogen zien. Wie mislukt in het ontwennen, moet zijn hele bestaan nog eens identiek herbeleven.

Een excentrieke counselor helpt bij het afkicken van het leven, een hardnekkige verslaving. Malodot toont zich geen eenvoudige patiënt. Tijdens zijn opname ontmoet hij een waaier aan kleurrijke personages met intrigerende verhalen. Vanuit zijn voormalige en geprivilegieerde perspectief ziet hij met lede ogen aan dat anderen probleemloos afkicken van een vaak miserabele levenswandel. Zal ook hij de kunst van het loslaten perfectioneren? Verhulst gaat hier opnieuw aan de slag met de gekende ingrediënten: tomeloze personages, zwartgallige humor en de hardheid van het bestaan. Een must-read voor de liefhebber, maar evengoed een eerste kennismaking.

[dds]

The Unbearable Weight of Massive Talent

Regie: Tom Gormican

Met: Nicolas Cage, Pedro Pascal,

Tiffany Haddish, Sharon Horgan e.a.

Land: VS - Jaar: 2022 - Duur: 107 min.

Beschikbaar op dvd en blu-ray

Om zijn schulden af te lossen, ziet de door zichzelf geobsedeerde steracteur Nicolas Cage, vertolkt door Nicolas Cage zelf, zich genooddacht in te gaan op een uitnodiging voor het verjaardagsfeestje van miljardair en superfan Javi Gutierrez, gespeeld door Pedro Pascal. Door die gedeelde fascinatie voor zijn acteergeren heeft het duo al snel een hechte band. Tot Cage door de CIA wordt gerekruteerd om de ontvoerde dochter van de president van Catalonië uit de klauwen van de galante gastheer te redden. Cage moet de rol van zijn leven spelen om het meisje, zichzelf en zijn familie te redden.

The Unbearable Weight of Massive Talent is een mooie hulde aan de carrière van Nicolas Cage. De bromance tussen Cage en Pascal vormt het bonzende hart van de film. Onder de ontvoeringsplot zit ook een verkenning van de relatie tussen werk en ouderschap. De film biedt weinig verholde kritiek op de door zichzelf geabsorbeerde ouder die carrière boven alles plaatst en een kind opvoedt als de miniversie van zichzelf. *The Unbearable Weight of Massive Talent* is een absolute must voor iedere Cage-fanaat en een aanrader voor iedereen die zich in een absurde buddykomedie wil verliezen.

[wg]

V-fest

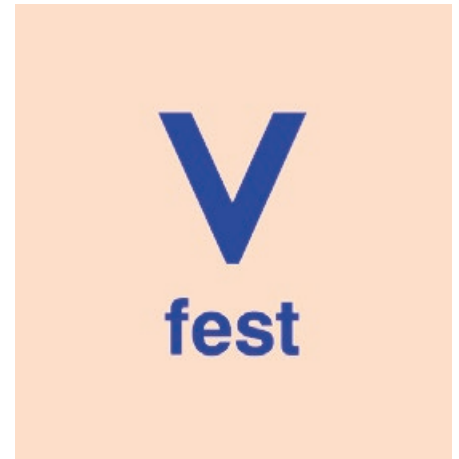
V-fest, het Leuvense festival rond seksualiteit en intimiteit, staat weer voor de deur.

Van maandag 4 tot en met donderdag 7 maart 2024 serveert het event naar goede gewoonte een gevarieerd programma met pittige gesprekken en spicy workshops. Vier dagen lang focussen de activiteiten op het bespreekbaar maken van heersende taboes en het ontkrachten van hardnekkige mythes.

V-fest wil een laagdrempelig en inclusief festival zijn voor iedereen die interesse in seksualiteit en intimiteit heeft. Noteer dus alvast de datums.

V-fest is een initiatief van het huisvandeMens in Vlaams-Brabant.

Meer informatie en het volledige programma vind je op: www.vrijzinnigbrabant.be/v-fest, www.facebook.com/v.fest3000 en www.instagram.com/v.fest3000

Nieuw lespakket

Luna abortuscentra vzw, CGSO vzw en Fara vzw lanceren samen met Sensoa een nieuw lespakket over ongeplande zwangerschap, tienerzwangerschap en abortus.

Het pakket richt zich tot leerlingen in de tweede en derde graad van het secundair onderwijs en biedt leerkrachten houvast en duidelijke handvatten om die thema's bespreekbaar te maken. Daarvoor werden een vijftiental werkvormen uitgedacht; een ruim aanbod waarmee leerkrachten op elk niveau en in veel verschillende vakken aan de slag kunnen.

Als het over seksuele en relationele vorming gaat, zijn lessen over anticonceptie vrij ingeburgerd. Een goede zaak, want preventie is ontzettend belangrijk. Maar we moeten het tegelijk ook kunnen hebben over 'wat als het misloopt'. Geen enkele anticonceptie is honderd procent onfeilbaar en mensen zijn dat ook niet.

Spreeken over relaties en seksualiteit met jongeren is best een uitdaging. Toch is het broodnodig. Via dit kant-en-klaar lesmateriaal krijgen leerkrachten de nodige achtergrond en tools om eventuele koudwatervrees te overwinnen.

Op dinsdag 19 maart 2024 organiseert Sensoa samen met de andere partnerorganisaties een gratis webinar voor leerkrachten en onder-

wijsprofessionals over de vraag: Hoe geef je les over ongeplande zwangerschap, tienerzwangerschap en abortus?

Het lespakket is digitaal beschikbaar onder meer via: www.cgso.be en www.deMens.nu

Meer activiteiten en nieuwsberichten op: www.deMens.nu

Engageer je als bestuurder bij de Instelling voor Morele Dienstverlening

We hebben ook jou nodig bij de IMD's!

- Fan van cijfers?
- Zin in bestuurservaring?
- Nuchtere kijk op zaken?
- Vrijheid, gelijkheid en solidariteit boven?

Klinkt als jij? Wij moeten praten.

Wij, dat is de vrijzinnig humanistische gemeenschap. In heel Vlaanderen en Brussel staan we mensen bij met een goed gesprek, een interessante lezing of vorming, een mooie plechtigheid en zoveel meer.

Die dienstverlening staat of valt met goed beheer. Ook in jouw provincie en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden onze financiële en materiële noden gelenigd door de Instellingen voor Morele Dienstverlening. Elke drie jaar kiezen de IMD's een nieuwe raad van bestuur. In maart 2024 is het weer zover.

Wat wordt van mij verwacht?

- Een standvastig engagement van drie jaar, met minimum tien (avond)vergaderingen per jaar.

- Zin voor verantwoordelijkheid en constructief samenwerken.
- Goed beheer en bestuur.

Wat krijg ik daarvoor?

- Je doet bestuurservaring op bij een professionele non-profitorganisatie.
- Een afwisselende agenda: aankoopbeleid, ICT, logistiek, gebouwen, personeelsbeheer, enzovoort.
- Je breidt je netwerk sterk uit, ook met lokale en provinciale beleidsmakers.
- De voldoening die alleen vrijwilligerswerk kan geven.
- Tastbare resultaten op het terrein dankzij jouw goed beheer.

Kan ik mij wel kandidaat stellen?

- Minstens achttien jaar jong?
- Je hecht grote waarde aan kritisch denken en vrij onderzoek?
- Je woont in Vlaanderen of Brussel?

Check!

Meer informatie en kandidatuur indienen?

Neem een kijkje op: www.deMens.nu

Het pleidooi

In *Het pleidooi* geeft een persoon gedurende enkele minuten zijn mening over een bepaald onderwerp. Die zegt wat er op zijn lever ligt, legt iets uit, doet een voorstel, breekt een lans, spuwt zijn gal ... en richt zich in een kort filmpje rechtstreeks tot jou, de toeschouwer.

Met *Het pleidooi* als uitgangspunt kan je in de klas zelf aan de slag gaan. Of je kan het als teaser voor een teambuilding gebruiken. Enkele vragen kunnen je daarbij op weg helpen: Wat denk jij over de stellingname? Kan je er je eigen mening over formuleren? Heb jij ideeën voor een pleidooi? Hoe zou je het aanpakken? ...

Volgende afleveringen zijn reeds beschikbaar:

- Martha Balthazar: Aan alle kinderen, groot en klein.
- Kurt Van Eeghem: Ik heb gekozen voor een leven zonder god.
- Wim Distelmans: Geef de regie terug aan de burger.
- Marleen Temmerman: Het recht op abortus is een basismensenrecht.
- Christophe Busch: Wees je bewust van de kracht van taal en verhaal.
- Hélène Lambrechts: Zedenleer was voor mij een hoofdvak.
- Jean Paul Van Bendegem: Onthaasting, nu - of toch binnenkort.
- Catherine Vuylsteke: Mensenrechten zijn het allerhoogste.
- Steven Graauwmans: De perfecte imperfectie.

Het pleidooi is een programma van deMens.nu en alle afleveringen zijn te bekijken op: www.deMens.nu

Hélène Lambrechts

Christophe Busch

Op het terrein

Hans De Ceuster

© Fabrique Imagique / Shutterstock.com

Moreel consultants bij Defensie nemen de pen op en geven een inkijk in hun werk en werkomgeving

Toetreden tot een nieuwe gemeenschap

Terwijl ik dit schrijf, zit ik in de trein en passeert het ene na het andere herfstlandschap. De veelkleurige natuuraferelen herinneren me eraan dat herfst veeleer met einde dan met begin wordt geassocieerd en ook in onze familie was dit een seizoen van afscheid. Er is echter geen leven zonder einde en deze herfst werd ik eraan herinnerd om elke dag te vieren, om elk begin, elke dag en ook elk einde te omarmen en te koesteren.

Zo koester ik de herfst, die niet alleen het einde betekent, maar voor heel wat jonge mensen ook het begin van een nieuw leven. Velen doen dat door verder te studeren of te beginnen werken en sommigen gaan het engagement aan om (onder)officier te worden. In de late zomer treden ze dan ook toe tot een nieuwe gemeenschap. Hun leven zal een grote wending nemen, wanneer ze ergens in die late zomer hun burgerplunje afleggen en zich voor het eerst in hun uniform vertonen.

Dat afleggen van oude kleren en zich kleden in nieuwe is de start van een overgangsritueel, eentje waarin burgers militairen worden. Het is iets bijzonders wanneer een hele hoop jonge mensen hun oude identiteit afleggen, zich uniform kleden en besluiten om een (soms) levenslang engagement aan te gaan. Die transformatie naar het militaire leven vindt plaats ver van de publieke ogen en als maatschappij besteden we weinig aandacht aan diegenen die hun leven moeten geven om onze vrijheid en onze waarden te verdedigen.

De afscheiding die die jongeren ondergaan, is redelijk letterlijk. Ze vertrekken namelijk naar Elsenborn, waar een koud en nat microklimaat heerst, voor hun militaire basisvorming. Het is op die plek dat ze hun nieuwe identiteit leren kennen. De plaats lijkt gekozen te zijn omdat ze ver weg van de spotlights ligt. Er is nauwelijks iemand die kan zien wat er allemaal gebeurt. Het is aldus een afscheidingsfase waar voorzichtigheid en waakzaamheid noodzakelijk zijn.

Elsenborn is het toneel van een liminale fase, een overgangsfase. De betrokkenen dragen al het uniform, maar maken nog niet helemaal deel uit van de nieuwe gemeenschap. Je bent kandidaat, nog niet volledig lid. Je moet nog beproefd, getest en gewogen worden. Gelukkig is respect een basiswaarde bij Defensie en dus ook tijdens die liminale fase. Elk overgangsritueel maakt mensen. Het is een belangrijk aspect van veel gemeenschappen en verwelkomd worden in een nieuwe gemeenschap is oprecht mooi. Overgangsrituelen zijn echter ook berucht door de uitspattingen die er kunnen gebeuren, en ook bij Defensie is dat niet ongehoord.

Daar waar mensen worden gevormd om onze vrijheid en democratie te beschermen, moet er op worden toegezien dat die personen voldoende kritisch blijven. Loyaliteit mag namelijk niet toxisch worden en kritisch loyaal zijn is een morele plicht voor eenieder. Dat is echter niet per se iets dat altijd wordt meegegeven. Nochtans is het belangrijk om voor een moreel juist klimaat te blijven pleiten.

Want de dag dat die jonge mensen de drempel overschrijden en volwaardig lid van de militaire gemeenschap worden, moeten ze mee bijdragen aan een betere wereld. Eén waar ze op een dag overbodig zijn omdat overal vrede, vrijheid en veiligheid heerst. We zijn echter nog niet zover en dat is vreselijk, voor diegenen die geen vrede, vrijheid en veiligheid kennen, maar ook voor hen die ervoor willen strijden en het niet zien gebeuren.

Wanneer de dag er is, gebeurt de overgang van burger naar militair op traditioneel militaire, voor sommigen ietwat bombastische wijze. De jongeren krijgen een nieuw uniformstuk, een nieuw stukje identiteit, bijvoorbeeld in de vorm van de blauwe muts voor de toekomstige officieren. In aanwezigheid van familie, vrienden en collega's worden ze binnengehaald in de militaire wereld, die nu ook de hunne is.

Berichten van Ben

© Shutterstock.com

Ben is een gedetineerde in de penitentiaire instelling van Oudenaarde. Om privacyredenen is Ben een schuilnaam

Energiestromen in goede banen leiden

Het hier en nu is eigenlijk het enige dat er in menig geval toe doet. Realistische kortetermijnplanning is een haalbare kaart en is behapbaar. Verder dan dat zijn alleen eventualiteiten in de maak die bol staan van misvattingen en teleurstellingen. Vandaar dat ik mijn inspanningen ga afstemmen op wat men mij gunt; een rechtstreekse evenredigheid lijkt me op zijn plaats.

Want geef nu toe, is er iets frustrerenders dan het verrichten van zinloze efforts? “We’re on a road to nowhere”, vertolkten de Talking Heads, als ik me niet vergis. Wel, dat gevoel begint me meer en meer te bekruipen, telkens ik tegen een muur aanloop. Dus, als ik slechts theoretisch en virtueel kans op verhoopte gunsten maak, kan men mij weinig verwijten wanneer ik mijn inspanningen voortaan op eenzelfde manier benader.

Ik zal me van nu af aan concentreren op het verzamelen van goede boeken, lekkere recepten en wat yogaoefeningen om de kolkende energiestromen te beheersen en in goede banen te leiden. Kwestie van het verblijf hier zo comfortabel en evenwichtig mogelijk te laten verlopen. Het enige wat me zal mankeren, is de liefde. Tja, een mens kan niet alles hebben in het leven en zo een zeldzaam geluk zal me hier niet te beurt vallen.

Nu, als ik er de talloze reclamespots voor deze of gene dating-site of -organisatie bijhaal, lijkt het voor de mens in de natuurlijke habitat ook niet vanzelfsprekend om de geschikte zielsverwant te strikken of die lang als ‘geschikt’ te achten. “L’amour a ses plaisirs aussi bien que ses peines”, schreef Jean de La Fontaine.

Soit, de liefde voor de cinema en de klassiekers zal me vandaag wel enige bevrediging brengen, daar de goede oude BBC nog eens *Citizen Kane* uitzendt. U weet wel, de film van en met Orson Welles waarin de zoektocht naar ‘Rosebud’ centraal staat.

Vanmiddag kreeg ik wederom twee jobaanbiedingen van de VDAB toegestuurd, het houdt maar niet op. Hoeveel bomen, inktpatronen en manuren er verloren gaan, omdat men gevangenen aanspoort om toe te treden tot de arbeidsmarkt waartoe ze geen toegang hebben, is me niet precies bekend. Het lijkt me redelijk absurd dat er tussen bepaalde departementen geen overleg is om een dergelijke te vermijden kost een halt toe te roepen. Waarschijnlijk zullen dat dan weer privacygerelateerde hindernissen zijn die niet genomen kunnen worden zonder een of andere actiegroep op de kast te jagen.

Gisteren verscheen ik ook opnieuw voor de strafuitvoeringsrechtbank, afgekort als SURB. Sinds de coronamaatregelen zijn versoepeld, begeven de leden van het hof en verwanten zich blijkbaar weer fysiek richting de strafinstellingen. Tijdens de pandemie werden er zittingen gehouden waarbij de gedetineerde de debatten via een videoverbinding kon volgen en zijn zegje kon doen. Persoonlijk had ik liever een voortzetting van die manier van rechtspraak gezien, gelet op het feit dat ik steeds de andere kant van het land op moet om een zitting bij te wonen.

Ongeacht dat gevangenen probleemloos verplaatst kunnen worden en dat hun gevangenisdossier hen vergezelt wanneer er zich een overplaatsing voordoet, is het niet zo dat je SURB-dossier meereist. Zelf zit ik nu in Oudenaarde, maar heb mijn eerste SURB-aanvraag elders ingediend. Telkens ik een nieuwe aanvraag indien, wordt die behandeld in de gevangenis waar mijn eerste zitting plaatsvond. Elke keer moet ik voor korte tijd, ongeveer een week, op transfer naar de gevangenis in kwestie, om dan ongeveer twintig minuutjes voor de strafuitvoeringsrechtbank te verschijnen. Van pragmatisme heeft men wat dat betreft geen kaas gegeten, maar misschien zijn er ook hier steekhoudende argumenten waarvan ik geen weet heb, om die gang van zaken te justifiëren.

Tinneke Beeckman

Tinneke Beeckman is filosofe en schrijfster

© Bob Van Mol

Tot iets buitengewoons in staat

Vrouwen hebben de wonderlijke mogelijkheid nieuw leven te geven. Merkwaardig genoeg heeft een lange traditie uitgerekend die kwaliteit als een teken van vrouwelijke inferioriteit beschouwd. En hoewel die traditie in grote mate werd verlaten, bestaat er nog altijd weinig taal of verbeelding om die scheppende kracht naar waarde te schatten. Productie heeft in deze samenleving een precieze betekenis: meetbare meerwaarde creëren in economische zin, door omzet en winst te verhogen. Die definitie plaatst vrouwen - vooral als ze moeder worden - opnieuw in een positie van worstelende tweede.

Eeuwenlang was Aristoteles' idee leidinggevend: een man heeft van nature een recht op macht over zijn vrouw en zijn kinderen. Want mannen en vrouwen verschillen zowel in biologische als in metafysische zin. Bij de voortplanting verlenen vrouwen aan het nieuwe wezen de materie; ze hebben een buik waarin gezaaid kan worden. Mannen daarentegen dragen de vorm bij; hun zaad bevat de bezielende kracht die het beste deel van de mens doorgeeft. Daarom staan mannen dicht bij het goddelijke principe en hebben ze een hoger denkvermogen. Kortom, mannen zijn de terechte baas.

De christelijke theologie stelt de vrouwelijke minderwaardigheid eveneens voorop, en ook vanuit de lichamelijkeheid. Zo is de vrouw slechts uit de man geboren. God schiep allereerst Adam. Dat leek hem te volstaan, tot Adam eenzaam werd. Vervolgens sneed God de vrouw uit Adams rib. Daarnaast incarneert de vrouw verleiding en verderf, omdat ze de man overtuigde om van de verboden appel te eten. Een vrouw heeft een zwak (moreel) oordeelsvermogen, waardoor ze de man op het slechte pad brengt.

Zodra Adam en Eva het aards paradijs moeten verlaten, krijgt Eva dan ook een bijzondere straf: haar zwangerschap wordt een zware last. En ze is gedoemd om haar man te begeren. Zij blijft dus verantwoordelijk voor de verlokking tot zonde. Daarom mag de man over haar heersen. Adam wordt ook gestraft, maar die kwelling is niet met zijn rol als man en vader verbonden. Hij moet voortaan de aarde bewerken. En hij wordt sterfelijk, zoals de vrouw.

Uit het traditionele beeld volgde eeuwenlang een duidelijke opdracht, met negatieve connotaties: een vrouw is het instrument van de goddelijke wil. Haar biologische leven is haar essentie. De lasten van het baren zijn een lot. Vrouwen offeren zich natuurlijk op aan anderen - denk aan de maagd Maria.

Meerdere feministische golven hebben die associaties van vrouwen met een biologisch lot of een essentie bekritiseerd. Culturele vooroordelen over talent, intelligentie en andere kwaliteiten werden neergehaald. Elke vrouw werd een volwaardig, vrij wezen. Ze mag zelf kiezen wat ze wil, en of ze wel moeder wil worden. Medische ontwikkelingen, zoals de pil, hebben daarbij geholpen.

Die feministische kritieken zijn enorm belangrijk geweest. Maar intussen blijft het niet-vrouwelijke lichaam de norm. Ook vrouwen zitten vaak gevangen in negatieve beoordelingen die ze aan zichzelf of aan andere vrouwen doorgeven; een goede moeder geeft altijd borstvoeding, is nooit te moe, te dik, te hangerig of te traag. Terwijl voorop zou moeten staan dat een vrouwelijk lichaam tot iets buitengewoons in staat is. Die vaststelling neemt de fysieke ongemakken niet weg, maar ze geeft wel een pak meer mentale energie.

En toen was er leven

illustratie © Herfinde Demaerl

WIJ ZIJN ER VOOR JOU!

In een huisvandeMens kan je terecht voor: informatie (o.a. waardig levenseinde) - gesprekken - vrijzinnig humanistische plechtigheden - gemeenschapsvormende activiteiten - vrijwilligerswerk

Provincie Antwerpen

Jan Van Rijswijcklaan 96
2018 Antwerpen
03 259 10 80
antwerpen@deMens.nu

Lantaarnpad 20
2200 Herentals
014 85 92 90
herentals@deMens.nu

Begijnhofstraat 4
2500 Lier
014 85 92 90
lier@deMens.nu

Hendrik Consciencestraat 9
2800 Mechelen
015 45 02 25
mechelen@deMens.nu

Laar 2 bus 2
2400 Mol
014 85 92 90
mol@deMens.nu

Begijnenstraat 53
2300 Turnhout
014 42 75 31
turnhout@deMens.nu

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Saintelettesquare 17
1000 Brussel
02 242 36 02
brussel@deMens.nu

Campus Etterbeek VUB
Pleinlaan 2
Site Willy Van Der Meeren
Lokaal P3.0.DE10, gele units
1050 Brussel

Provincie Limburg

Klokkestraat 4 bus 1
3740 Bilzen
089 30 95 60
bilzen@deMens.nu

Opitterstraat 20
3960 Bree
089 73 05 00
bree@deMens.nu

Grotestraat 10
3600 Genk
089 51 80 40
genk@deMens.nu

Albrecht Rodenbachstraat 18
3500 Hasselt
011 21 06 54
hasselt@deMens.nu

Koningstraat 49
3970 Leopoldsburg
011 51 62 00
leopoldsburg@deMens.nu

Hertog Jan Plein 24
3920 Lommel
011 34 05 40
lommel@deMens.nu

Rijksweg 380
3630 Maasmechelen
089 77 74 21
maasmechelen@deMens.nu

Kazernestraat 10 bus 1
3800 Sint-Truiden
011 88 41 17
sinttruiden@deMens.nu

Vlasmarkt 11
3700 Tongeren
012 45 91 30
tongeren@deMens.nu

Provincie Oost-Vlaanderen

Koolstraat 80-82
9300 Aalst
053 77 54 44
aalst@deMens.nu

Boelare 131
9900 Eeklo
09 218 73 50
eeklo@deMens.nu

Kantienberg 9
9000 Gent
09 233 52 26
gent@deMens.nu

Zuidstraat 13
9600 Ronse
055 21 49 69
ronse@deMens.nu

Stationsplein 22
9100 Sint-Niklaas
03 777 20 87
sintniklaas@deMens.nu

Hoogstraat 42
9620 Zottegem
09 326 85 70
zottegem@deMens.nu

Provincie Vlaams-Brabant

Leuvensestraat 28
3200 Aarschot
013 32 53 09
aarschot@deMens.nu

Koning Albertstraat 87
3290 Diest
013 32 53 09
diest@deMens.nu

Molenborre 28 bus 2
1500 Halle
02 383 10 50
halle@deMens.nu

Brusselsestraat 203
3000 Leuven
016 23 56 35
leuven@deMens.nu

Beauduinstraat 91 bus 1
3300 Tienen
016 81 86 70
tienens@deMens.nu

Frans Geldersstraat 23
1800 Vilvoorde
02 253 78 54
vilvoorde@deMens.nu

Provincie West-Vlaanderen

Hauwerstraat 3C
8000 Brugge
050 33 59 75
brugge@deMens.nu

Esenweg 30
8600 Diksmuide
051 55 01 60
diksmuide@deMens.nu

Korte Torhoutstraat 4
8900 Ieper
057 23 06 30
ieper@deMens.nu

Galopperstraat 48
8670 Koksijde
058 52 08 94
koksijde@deMens.nu

Overleiestraat 15A
8500 Kortrijk
056 25 27 51
kortrijk@deMens.nu

Godshuislaan 94
8800 Roeselare
051 26 28 20
roeselare@deMens.nu

De huisenvandeMens zijn
een initiatief van deMens.nu

Meer info op
www.deMens.nu

